י. י. פרידמאנ'ס

מעשה'לאך

א זאמלונג פון לעגענדען איבער ביידע וועלטען

HARVARD UNIVERSITY LIBRARY

פרייז 10 סענט

מיט פארטא 12 סענט.

הירש יצחק טייפער
פריוואטע לייבערי

ניו יארק, 1904.

297

הירש יצחק טייפער
פּרייוועט לייבערי

* * *

עפּענסט אויף דאָס אויגעלע,
ס'קאַפּעט באלד א טרעהר;
וויינען קענסטו פויגעלע,
וויינען און ניט מעהר...

דער נביא.

און ער שטעהט דער אלטער נביא, געבויגען און געבראָכען, זיין גרויען קאָפּ האלט ער אראָבגעלאָזען אויף זיין ברוסט, און פון זיינע גרויסע אויגען קאַפּעט אראָב א געדיכטער טרעהר, גליטשט זיך איבער זיינע בלייכע, צו־קנייטשטע באקען, און פערלירט זיך צווישען די לאנגע, זיידענע פּעדים פון זיין שנעע־ווייסען באָרד.

און ער זיפצט דער נביא, זיפצט ביטערליך; זיין גאנצע הארץ האָט ער אויסגעגאָסען, גאָטעס וואָרט האָט ער ערנסט און פייערליך ארויסגערעדט, און זיי, די שלעכטע מענשען, האָבען איהם אויסגעשפּאָט און אויסגעלאכט.

נאָך איינס וועט ער פּרובירען; א משל וועט ער זיי זאָגען, א מעשה'לע דערצעהלען—דערויף וועלען זיך געפינען בעלנים...

און הויך הויבט דער נביא אויף זיין גרויען קאָפּ און מיט דיא כהות פון א יונגען מאן רופט ער אויך:

— הערט צו איר מענשען קינדער! ניט מעהר וועט איר פון מיר מוסר הע־רען—איר בעסערט אייך דערפון ניט; גאָטעס פאקעל וועט מעהר אין מיין האנד ניט שיינען—איהר ליכט איז פאר אייך בלענדענד; גאָטעס וואָרט פער־שטומט — איר ווילט איהם דאָך ניט הערען, דערפאר וועל איך אייך פון יעצט אָן מעשות דערצעהלען; מעשות ניט געשטויגען ניט געפלויגען, דאָס ווילט איהר, הא?...

און פון מזרח און פון מערב, פון דרום און פון צפון נעהמען זיך שיטען מענשען; גרויס און קליין, רייך און אָרים, קרומע, לאָמע שלעפּען זיך אויף די קוליעס, און מוטערס מיט יונגע קינ־

דער אויך דיא הענד קומען פון אלע זייטען; אלע, אלע ווילען הערען דעם נביא, און עס סוד'ען זיך די פערזאמעלטע אין דער שטיל:

„דער נביא איז צום שכל געקומען; א מעשה וועט ער דערצעהלען".

און געדיכטער, געדיכטער ווערט די מאסע ארום דעם נביא; ענגער און ענגער ווערט דיא מענשענקייט ארום דעם געטליבען מאן, וועלכער געהט א מעשה דערצעהלען און אלעמעס מיילער זיינען ברייט געעפענט, און אלעמעס אויערן איינגעשטעלט.

דער נביא הויבט אויף די אויגען און קוקט אין שטוינט; אזוי פיל? ווי די זאמד פון ים!...

און דער געטליכער מאן טוט א גלעט זיין לאנגען באָרד און הויבט אָן זיין ערציילונג:

„א ליבער, שלאנקער יונגער מאן, האט זיך אין א מיידעל פערליבט".

דער עולם ווערט נייגיעריג, און דער נביא דערצעהלט ווייטער:

„און שעהן איז די מיידעל געוועזען ווי שולמית; א גלאטען שטערן האָט זי געהאט אין לאנגע לאָקען, בעקעלאך וויא רויזען, אויגעלאך—פייער פלאם, ליפעלאך—פערל־שנירלאך, א העלזעלע וויא אלאבאסטער, און א פולען בוזים וואָס ווי א וועלכעלע פון ים האט ער זיך איינגעהויבען און אראבגעלאָזען".

דער עולם ווערט אלץ גרעסער, און די אינטערעסע שטארקער; הונדערטע אויגען בליקען ליידענשאפטליך אויפ'ן נביא, און הונדערטע אויערן זייען אָנגעשטרענגט ניט צו פערלירען א זילבע פון זיינע ווערטער.

און דער נביא רעדט ווייטער:

„און אויך די שעהנע מיידעל האָט פערליבט זיך אינ'ם שלאנקען יונגען מאן און זייער ליבע איז געוועזען הייליג, געטליך, ווי געליבטע שווערען...

„און געצויגען האָט זיך די ליבע זייערע דורך העלע, שיינענדיגע זומער־אבענדען און דורך לאנגע, בע'לבנה'טע ווינטער נעכט; דער ווינד האָט זייערע קושען פערטראָגען, און די לופט האָט זייערע סודות געהערט.

„געענדיגט האָט זיך זייער ליבע מיט—א חתונה".

דער עולם מאכט א זויערע מינע; שוין אזוי שנעל א חתונה?... ניט דאָס האָבען זיי ערוואַרטעט.

דער נביא בעמערקט דיא אונצופרידענהייט, און רופט אויס:

„דאן איז די טראגעדיע געשעהן.

„חתונה איז געוועזען, כלי זמרים האָבען געשפּילט, פאָרלאך האָבען געטאנצט, און מהותנים האָבען זיך אונטערהאלטען, התן־כלה אויפ'ן זיבעטען הימעל געוועזען, ענדליך, ענדליך...

„און אין דער פריה ווען די מיי־

דעל׳ס פּאָטער, האָט געזעהן אז די פּער־הייראטע פּאָרעל שלאָפט צו שפּעט, איז ער צוגעגאנגען צו די טיהר פון זייער צימער און אָנגעקלאַפּט:

„שטעהט אויף קינדער, ס׳איז שפּעט!"

„אָבער שטיל, קיין קול הערט זיך ניט.

„דער אלטער פּאָטער ווערט אונ־רוהיג. עפּעס האָט דאָ געמוזט פּאסי־רען".

אונטער דעם עולם איז א טומעל געוואָרען. אלע האָבען זיך פּערא־ינטע־רעסירט, און יעדער האָט געפּרופט טרע־פען, וואָס מיט דיא יונגע פּאָר איז גע־שעהן.

געזאָגט האָט מען אז ניט גוטע האָ־בען זיך דאָ מסתמא אריינגעמישט און א שפּיצעל אָבגעטאָהן; געזאָגט האָט מען אז די יונגע ווייבעל איז געפאנגען געוואָרען פון אַן אנדער געליבטען איה־רען וועלכער האָט דעם מאן ערמאָרדעט —עס האָבען זיך שוין עדות געפונען צו שווערען אז מען האָט מיט א פרעמדען יונגען מאן די ווייבעל געזעהן א נאכט פאר דער חופּה. געזאָגט האָט מען— וואָס ניט? דער נביא זעהט די אינטע־רעסע און דערצעהלט ווייטער:

„און אז דער פאטער האָט צום צווייטען און צום דריטען מאָהל גע־קלאפּט, און קיין ענטפער אלץ ניט גע־קראָגען, איז ער א דערשראָקענער גע־וואָרען, און האָט די טיהר אויסגעזעצט. א טויט שרעק איז איהם בעפאלען. דער צימער איז ליידיג געווען. קיין שפּור, קיין צייכען פון לעבעדיגע מענשען.

„און א וועה־געשריי און א הערצ־רייסענדער יאָמער האָט אויסגעבראָכען אין גאנצען הויז, ביז ענדליך..."

דער עולם שטעהט ווי אויף שפּיל־קעס, עס הערט זיך קיין אָטעם.

„און ענדליך" זאָגט ווייטער דער נביא „האָט מען די לאנגע לאָקען ענ־דעקט, וואָס האָבען די כלה׳ס קאָפּ פּער־צירט, און מען האָט אלעם פערשטאנען —די פערליבטע פאר גרויס ליבשאפט און אייפערזוכט אז קיינער פון זיי זאָל קיין מאָל צו קיין אנדערן געהערען, האָ־בען זיך איינער דעם צווייטען אויפגע־געסען"...

א געשריי פון ערשטוינען און אפשר אויך פון צווייפעל, האָט זיך ארויסגעריסען פון אלעמעס ליפּען.

„איר וואונדערט אייך?" האָט דער נביא צוהיצט געשריען „איר זייט אי־בערראשט, ערשטוינט; עס שיינט אייך אונמעגליך צו זיין דאָס זאָל פּאסירען? זייט וויסען, אז א גאנצען לעבען האָב איך אין די פּאסירונג פערוויקעלט! איך האָב א קורצען בילד געגעבען פון אייער לעבען, ליבען און געניסען, ווי עס הוי־בען זיך אָן ביי אייך צו ענטוויקלען אלע

תאוות, וויא זיי געהען ווייטער, און מיט וואָס זיי ענדיגען זיך! געהט דען ניט אוועק אייער גאַנצער לעבען, אין איי־פערזוכט און אינטריגען וואָס פערצעה־רען אייך און גריזשען אייער מארך און זאפט, אייער לעבען און קראפט? וואָס הייסט ביי אייך ליבע, ווען ניט אויס־זויגען די לעבענס־זאפט פון יוגענד, אונ־שולד און תמימות, און אויף דעם אָרט איבערלאָזען א ברענענדע, פערגיפטע־טע וואונד? וואָס הייסט ביי אייך לע־בען, ווען ניט דער רויש, דער קאָך אין וועלכען איר פערלירט זיך און פערטור־מעלט אייערע מוחות? וואָס הייסען ביי אייך געפיהלען, ווען ניט דיא געמיינע טהירישע ליידענשאפטען? וואָס הייסט ביי אייך הייליגקייט און עהרע, ווען ניט דער זומפּ פון שמוטץ און שאנדע אין וועלכען איר זייט פערזונקען? און וואָס בלייבט אייך איבער פון דאָס אלעס, ווען ניט הויט און ביינער, ניט קיין נשמה און ניט קיין קערפּער? א מאָל פלעגט דער טייפעל נור נשמות רויבען, און היינט איז ער מיט'ן קער־פּער צופרידען...

„און טאָמער איז אייך דער גיהנום דאָרט אויף יענער וועלט, וויניג געווען, האָט איהר זיך דאָ אויך א גיהנום בע־שאפען; א גיהנום מיט אייגענע פייער, אייגענע קרבנות, און אייגענע טייפ־לען"...

דער נביא האָט געמוזט אויפהערען ריידען אויף א מינוט זיין אָטעם צו כאַ־פּען, און ווען ער האָט זיך ארומגעקוקט איז שוין פון דעם גאַנצען עולם קיין איי־נער ניט געבליבען...

טויט־שטיל. נור דעם נביא'ס זיפץ, קלינגט אָב טרויעריג און הערצררייי־סענד...

פון גיהנום

1.

צוויי שוועסטער

א צווילינג זיינען זיי געווען, מי־נעלע און מירעלע; צוזאמען געבאָרען און צוזאמען פערלאָרען.

איין מוטער הארץ האָט זיי געטראָגען און געוואָרימט, פון די זעלבע ברוסט האָבען זיי געזויגען און פון די זעלבע ליפּען זיינען זיי צערטליך געקושט גע־וואָרען.

צוזאמען האָבען זיי אין צייכען געשפּילט און קוגעלאך פון זאמד גע־מאכט; צוזאמען האָבען זיי מזרחים געגעהט און פרוכת'ן געשטריקט.

ביידענס קליידעלאך זיינען צוגלייך קורץ געוואָרען און די יאקעלאך ענג.

זיי האָבען אין איין צייט חתונה גע־
האט.

און אין איין צייט דאָבען זיי קינ־
דערלאך געטראָגען, געבאָרען און געזוי־
גען. אין איין צייט זיינען זיי אלט גע־
וואָרען און האָבען פאר זיך תכריכים
גענעהט, און אין איין צייט זיינען זיי
אוועקגעשטאָרבען.

אָבער אויף דעם עולם האמת האָט
מען זיי פונאנדערגעשיידט.

דער שטן האָט מעגליך אויף מירע־
לען א בייז אויג געהאט און אפשר האָט
מינעלע ביי מיכאל'ן בעסער אויסגענו־
מען. אבי מירעלען האָט מען אין גיהנום
פערפאקט, און פאר מינעלען האָט מען
א שעהנעם אָרט אין גן עדן צוגעגרייט.

ווען מינעלעס אלטע אויגען האָ־
בען זיך צוריק געעפענט, און איהר נשמה
האָט זיך אבגעפרישט און איז יונג גע־
וואָרען, איז זיא נשתומם געווען קוקענ־
דיג אויף אלעם וואָס ארום איהר האָט
זיך איינגעפונען. א העלער צימער האָט
געפינקעלט און געשיינט. פרעכטיגע
כלים און מעבעל האָבען דעם צימער
אָנגעפילט. וואו איהר בליק איז נור גע־
פאלען האָבען רובינען געגלאנצט, די־
מאנטען געבלישצעט און פערל געשיינט.
ארום איהר האָט געהערשט אזא געט־
ליכע היילינקייט. שא — שטיל, אלעס
האָט ווי געציטערט און געפלאָטערט
אויפצוהויבען א הויך קול, מינעלען ניט
צו שטערען.

וואָלט מינעלע אָן איהר שוועסטער
זיך דערמאָהנט, ווי זי ווערט געמוטשעט
און געפלאגט אין גיהנום, וואָלט זי
אפשר א קלעהר געטהאָן, פאר וואָס
קומט דאָס איהר אזא גליק, און איהר
שוועסטער אזוי פיעל צרות?... וואָלט
פאר מינעלע'ס אויגען א שוועב געטאָהן
מירעלע'ס בילד, פער'חשף'ט און פער־
צוה'ט ווי זי איז, וואָלט אפשר א
מחשבה אריין אין איהר קאָפ, אז עפעס
איז ניט ווי עס בעדארף צו זיין—אָבער
פערגעסען האָט זי איהר צווילינג־שוועס־
טער, ניט געדענקט מעהר פון מירעלען,
וועלכע איז גרויסע לײדען אויסגעשטאנען
אין שרעקליכען גיהנום; וועמען מלאכי
חבלה האָבען אויף גליהענדע קוילען גע־
ברענט, און געפייניגט אויף א פאָלטער־
ברעט, פול שטעכיגע נאָדלען.

גוט איז מינעלען געווען. אין גן עדן
האָט זיא א בעקוועמע וואָהנונג געהאט.
האָט זי הונגער געשפירט, האָט איין
קלונג פון גלעקעל איהר פיש און פלייש
פערשאפט; איז זי דורשטיג געווען,
האָט זי וויין געטרונקען און פערשלע־
פערט האָבען איהר די זיסע טענער פון
דער הימלישער מוזיק.

און מירעלע? געשוויצט האָט זי
נעבאך אין גיהנום, געארבייט, ווי א
פערד. ברויט האָט זיא געבאקען — און

אליין איז זי הונגעריג געווען; ווייל האט זי געמאכט — אבער אליין האט זי דורשט געליטען; פאר יענע צדיקים דארט, אין גן עדן, האט מירעלע מיט אנדערע רשעים אלעס פערפערטיגט.

און איז דערצו נאך געיאגט און גע־פלאגט געווארען פון דעם שר של גהינום און זיינע משרתים.

יאהרען זיינען אוועק. דאס איינ־ארטיגע לעבען איז מינעלען נמאס גע־ווארען. מיט פיש און פלייש האט זי זיך איבערגעגעסען און פיל מאל דעם מא־גען פערדארבען. דער ווייין האט א ווידער־טעם בעקומען און זי האט פון איהם גרין און גאל געבראכען. דער גלאנץ ארום איהר האט איהר די אויגען געבלענדעט און זי האט זיך עלענד גע־שפירט.

גאנץ אפט פלעגט זי געגעצען פאר לאנגווייליגקייט און אונגעדולד. זי האט דעם אפעטיט פערלארען און עפעס פרייטעס געזוכט צו פערטרייבען די צייט.

דאן האט זי זיך אן מירעלען דער־מאהנט. וואו איז זי יעצט? ווי געהט עס איהר אין גיהנום?

זי טהוט א קלונג מיט'ן גלעקעל.

א מלאך קומט צופליהען.

„אין גיהנום פיהר מיך!" האט מינעלע בעפוילען. „איך וויל מירעלען זעהן".

טריט ביי טריט געהט זי דעם מלאך נאך. וואס ווייטער ווערט די לופט אלץ שווערער און שטיקט מינע־לען. א שלעכטער גערוך שלאגט איהר אין נאז אריין און עס ווערט איהר שווער אויפ'ן געמיט. זי וויל צוריקקעהרען, אבער זי שעהמט זיך פאר איהר בעגליי־טער.

זי איז שוין אין גיהנום. א שטי־קענדער רויך געהט איהר ענטקעגען, שווארצע פלאמען־צונגען פלאקערען און עס ווערט איהר פינסטער אין די אויגען, אזש צום חלש'ן.

עס קלאפען די מארטער־מאשינען און עס רוישען דיא רעדער. ווילדע שדים לויפען אין הו־הא ארום מיט ארויסגע־שטעקטע רויטע צונגען. פון די מיילער שלאגט זיי ארויס א ווייסער שוים. די רשעים, יעדער אויף זיין ארט, בעקומט זיין חלק: איינעמ'ס פלייש ווערט גע־ריסען מיט אייזערנע ריטער; א צוויי־טען לערנען די מזיקים מיט א בלייענע קנוטע ווי ארענטליך צו זיין. טייל שלינ־גען פייער — זיי האבען אין זייער זינ־דיגען לעבען אן אמת ארויסגעזאגט, און די מחבלים ברענען זיי די טרפה'נע מיי־לער אויס. דיא איבעריגע ווערען אויך ניט געשוינט.

און מינעלע פון גן עדן, ווערט בים־לאכווייז געוועהנט מיט די לופט וואס איהר צווילינגס־שועסטער מירעלע האט

אין גיהנום אזוי לאנג געאטעמט. פון וויטען דערזעהט זי מירעלען און א שוידער לויפט דורך איהרע גליעדער.

געבען א דייזשע ברוט שטעהט מירעלע געבויגען אין דרייען, פערגראַבען דעם פערשווארצטען פנים אזש אין דער דייזשע אריין, די ארבעל פערקאטשעט אזוי ווייט, אז פון די צוקאליעטשעטע, אויסגעמאָגערטע הענד זעהען זיך דייטליך ארויס די אויפגעשוואָלענע בלויע אָדערן און די שפיציגע ביינער. איהר געזיכט איז בעגאָסען מיט א געדיכטען שוויס, און שווער אָטעמענדיג קנעט זי די טייג־מאַסע. איהר קויטיגער שוויס קאפעט און גיסט זיך אין דער דייזשע אראָב.

מייגט מינעלע, אז מירעלע קנעט די ברויט פאר זיך, דאריבער איילט זי זיך עס צו פערפערטיגען און קימערט זיך ניט וועגען איהר אויסגעמאטערקייט, און שוויס. זי ווייס ניט אז הינטער איהר שטעהט א שד, און איז בערייט צו שמייסען, ווען מירעלע וועט אויף איין מינוט אויפהערען צו קנעטען; זי ווייס ניט, אז די ברויט מוז מיט שוויס געקנאָטען ווערען, כדי עס זאָל די צדיקים שמעקען. וויל זי איהר אויפמערקזאם מאכען זי זאָל דעם שוויס אבווישען פון איהר פנים. דערמאָנט זי זיך אָבער אז זי איז ניט אין דער היים און שווייגט.

און מירעלע ארבייט אזוי שווער מיט איהרע לעצטע כחות; זי שוויצט און דישעט און אין געדיכטערע טראָפען פאלט איהר שוויס אין דער דייזשע אריין. מינעלע קען זיך שוין מעהר ניט בעהערשען, און רופט אויס:

„וויש אָב דעם שוויס פון פנים, אונגליקליכע!“

דעם שר'ס א משרת האָט שנעל איהר די ליפען פערשלאָסען, אז זי איז שיער מיט די ווערטער דערוואָרגען געוואָרען.

„הערען, זעהן און שווייגען“, מורמעלט שטעכיג דער שד איהר אין אויער אריין, „דאָס איז די צדיקים'ס עובדא. דערפאר לעבען זיי אין גן עדן; וועסטו דיין מויל ניט פערמאכען, וועסטו אויך אין גיהנום פערבלייבען, אין גיהנום פערשטעהסט?“

זי שוידערט אויף מינעלע, און א שרעק נעהמט איהר דורך. פערבלייבען אין גיהנום? דער געדאנק איז צו שרעקליך! די שווארצע פלאמען וועלען איהר צארטע הויט פערברוינען, און שוויצען וועט זי ביי די ברויט דייזשע, אָט אזוי ווי יענע אונגליקליכע דאָרט; געפייניגט ווערען ווי די אלע נפשות, וועלכע געפינען זיך דאָ; אלע מאָל הערען די משונה'דיגע קולות פון די מזיקים, און די וועה געשרייען פון די ליידענדע; אלע מאָהל זעהן די שרעקליכע בילדער,

די בלוטיגע סצענעס. אך ניין, זי וויל עס ניט!...

און האסטיג טוט זיך מינעלע א ווארף צו דעם מלאך, איהר בעגלייטער, און מיט א פערשטיקטען קול רופט זי אויס:

„פיהר מיך ארויס פון דאנען!"

און ערשט דאן ווען הינטער מינעלען איז שטיל געווארען, און די לופט ארום איהר האט זיך פרייער געשפירט, האט מינעלע אפגעצויגען אידר אטעם, אין ארדנונג געבראכט איהרע האר און קליידער, א רייב געטאהן איהר גלאטען שטערן, פערטריבען די טרויעריגע מחשבות פון איהר קאפ, און—איז צוריק אין גן עדן אריין...

2.

דיא בינונים

אז עס איז דא א גן עדן די גוטע צו בעלוינען און א גיהנום די שלעכטע צו בעשטראפען, דאס וויים יעדער; אז אין גיהנום האט מען צרות און אין גן עדן פריידען, דאס וויים יעדער, אבער וואס עס טהוט זיך צווישען גן עדן און גיהנום, דאס ווייסען יחידי סגולה.

אויפ'ן וועג, צווישען גן עדן און גיהנום, געפינען זיך אויך מענשען. דאס זיינען אזעלכע וואס ביים לעבען האבען זיי צופיעל געזינדיגט מען זאל זיי אין גן עדן אריינלאזען און צו-ווייניג, מען זאל זיי אין גיהנום פערשפארען; אנדערע פון זיי זיינען אין גיהנום זייער צייט אויסגעווען; אנדערע זיינען בעגנאדיגט געווארען פאר דער צייט פאר העלפען פייניגען זייערע חברים, די איבריגע רשעים, און אנדערע ווידער האט דער זכות פון א צדיק א קרוב געהאלפען זיי זאלען אין גיהנום ניט זיין. רופען רופט מען זיי בינונים.

און אזוי שנעל ווי די זינדיגע, דארט אין גיהנום, מאכען עפעס פערטיג, טראגען די בינונים דאס צו די צדיקים אוועק. די פערמיטלער זיינען זיי צווישען גן עדן און גיהנום. זיי לעבען דערפון וואס דיא צדיקים ווארפען זיי צו אדער דערפון וואס זיי גנב'נען אויפ'ן וועג אראב, שכר הליכה הייסט עס ביי זיי.

מעגליך אז עס פאסט די צדיקים ניט אליין צו האנדלען מיט די רשעים און דאריבער שאפען זיי זיך מיט די בינונים; מעגליך אז די בינונים מיט זייערע צינגעלאך די גלאטע חנף'ענען זיך אזוי צו די צדיקים אז יענע גיבען זיי די ארבייט איבער, אזוי צו אזוי לייען די רשעים מעהר פון די בינונים ווי פון דיא צדיקים אליין.

שווער איז די תורה געווארען און צדיקים קומען ווייניג צו, אבער די בינונים, פון זיי איז ניט אויסצוהאלטען!

3.

דער משפט

...און אז דאָס לעהרעריל איז גע־שטאָרבען, האָט מען איהם פאר בית־דין של מעלה פאָרגעפיהרט.

הטאים האָט ער גאנצע פעק גע־האט. דער שטן האָט זיי אלע אויסווי־ניג געדענקט, און פאר דאָס בית־דין אויסגערעכענט. אָבער דער סניגור האָט אויך ניט געשוויגען.

און דערצעהלט האָט דער סניגור פון די צרות, וואָס דאָס לעהרעריל איז אויסגעשטאנען; פון דיא שטיינער וואָס ער האָט אין קאָפּ געקראָגען; פון דיא טעג וואָס ער האָט געהונגערט און פון די נעכט וואָס ער האָט אונטערן הימעל געשלאָפען; פון דעם געמוטשעטען, חשך׳דיגען לעבען, וואָס ער האָט אין יאגעניש און פלאגעניש פערבראכט, און פון נאָך אזעלכע אָבקומענישען אויף דער וועלט.

וואָלט עס אפשר א ווירקונג גע־האט, האָט אָבער סמאֵ׳ל, דער שטן, מיט א חניפה׳דיגער הכנעה צו גאָט זיך גע־ווענדעט, און אויסגערופען:

„גרויסער גאָט! אז דו האָסט א לאָהמען בעשאפען, האָסטו דאָך געוואָלט ער זאָל זיינע פיס ניט קענען ריהרען; האָסטו דאָס ליכט פון איינעמס אוי־גען גערויבט, האָסטו דאָך געוואָלט, ער זאָל דיא שייז ניט זעהען, און אז דוא האָסט אימיצען שטום געמאכט, האָסטו דאָך געוואָלט ער זאָל אזוי פערבלייבען. אז ניט, גרויסער גאָט, וואָלט דאָך דיר דער גאנצער עסק ניט געלוינט, אזוי פיעל לאָהמע, בלינדע און שטומע צו האָבען. דער רשע אָבער איז געגען דיין רצון געגאנגען און קוים האָט ער א לאָה־מען געזעהען, האָט ער איהם א קוליע געגעבען; האָט ער א בלינדען געטראָ־פען, האָט ער איהם דעם וועג געווי־זען, און האָט ער א שטומען בעגע־גענט, האָט ער איהם רייזענדיג גע־מאכט. וועט דאָס הייליגע און גערעכטע בית־דין איהם שווייגען דערפאר?"

און ערנסט און פינסטער האָבען די דינים דעם רשע בעטראכט וועלכער האָט וויא אין פיבער געציטערט. דער סניגור האָט געוואָלט עפּעס זאָגען, איינ־ווענדען, אָבער דיא קלאָגען זיינען געווען אמת׳ע, דער פושע איז די פער־ברעכען בעגאנגען, און דארום האָט דער סניגור מיטלייד געבעטען און רחמנות פערלאנגט...

אָבער ניט מיט טרעהרען קען מען ווייך מאכען די עהרליכע הערצער פון דינים און ניט מיט רחמנות קען מען זיי בעוועגען ארויסצוברענגען א פאל־שען אורטהייל...

און ניט לאנג האָט זיך דאָס בית־דין בעראטהען, דער משפּט איז קורץ און שארף געווען: אזוי ווי דער רשע האָט

בחייז ניט געקענט זעהען ווי מענשען ליידען, פלאגען זיך און ווערען געמור־טשעט, זאל ער אין גיהנום געהן, צווי־שען דיא רשעים, וואס ווערען דארט געפייניגט. זיין הארץ מעג איהם אפילו פלאצען פאר וועה און שמערץ, אבער שווייגען זאל ער מוזען, זיין חטא איז אין ריידען בעשטאנען און אבווישען זאל ער איהם מיט שווייגען...

— — — — — — — — — — — — — — —

שווער אטעמדיג געהט דאס מידע לעהרעריל אין די שמאלע וועגען פון גיהנום מיט א שד אלס שומר. פון ביידע זייטען טראגען זיך אלע ווילדע צו שווי־דערליכע מענשליכע קולות, הערצרייי־סענדע יאמער־געשרייען פון געמאטער־טע און געקוועלטע, פון געברענטע און געבראטענע. די לופט איז אנגעפילט מיט וועה און טרויער, מיט פיין און שמערץ. עס כארכלען די גוססים וועמעס כוח עס ענדיגט זיך אונטער די שרעק־ליכע ענויים וואס זיי האבען אויסצו־שטעהן, און די וועהמוטהיגע טענער שלאגען זיך אב אן דאס צובלוטיגטע הארץ פון דעם לעהרעריל, געפינען א ווידער־קלאנג אין די פערבארגענע קע־מערלעך פון זיין נשמה, און איטליכער אבר זיינער צאפעלט זיך פאר אויפ־רעגונג.

פערצווייפעלט ווארפט ער א בליק ארום זיך, און א שרעק נעמט איהם דורך ווען ער זעהט ווי פיל בארטען ליי־דען און יסורים דא זיינען צוגעגרייט. מאשינען, אינסטרומענטען און ווערק־צייג, וועלכע אויף דעם עולם השקר האט ער געהאלטען פאר ניצליך, פאר נויטהיג, מענשען צו קליידען, מענשען צו שפייזען, מענשען צו פערזארגען מיט אלעם גוטע, ווערען דא בענוצט ארויס־צוציהען די קרעפטען פון הילפלאזע, אויסצוקוועטשען די קליי פון זייערע ביינער, ארויסצופרעסען דעם לעבענס־זאפט וואס זיי האבען, און עס קנאקען אונטער זיי די אויסגעדרעהטע קנאכען, און עס ברעכען זיך די מידע ביינער, און עס פאלט דאס פלייש שטיקערווייז.. די אדערען ווערען בלויער, בולט'ער און אויפגעשוואלען, אז עס דוכט זיך אט, אט פלאצען זיי אוועק ווי די פענכערס און ער פיהלט אז אינווייניג גריזשעט איהם עפעס, וואס מאכט זיין בלוט קאכענ־דיג ארומלויפען, און דאס הארץ ווילד קלאפען...

עס פערקנייטשט זיך זיין בלייכער שטערן, עס בליצען אויף זיינע האלב פערלאשענע אויגען, זיינע ציין דריקען זיך שמערצליך צוזאמען, און דאס גע־זיכט פערקרימט זיך ביי איהם ; עפעס וויל ער א בייזען פלוך ארויסשטויסען, א ווילדע קללה אויף די מלאכי חבלה, וואס בושעווען דא מיט אזא גרויזאמע מאכט, אבער זיין שומר, דער שד, האט

זיין כונה פערשטאנען און איהם דאָס מו ל פערמאכט.

און ער געהט. די פיס ווילען איהם מעהר ניט דינען, און ער וויל צושליסען די אויגען, ער זאָל מעהר דאָס שרעקליכע ניט זעהן, אָבער ווי אויף להכעיס רייסען זיך די אויגען אלץ מעהר אָפען, און די פיס שלעפען זיך אזוי ווי קלעצער, אלץ ווייטער און ווייטער, און צו די צרות און ליידען נעמט קיין ברעג, קיין ענד...

צווישען א הוטע פון שווארץ־פיי־עריגע פלאמענצונגען זעהט ער איינינע מענשען. זייער הויט איז ווי קויל שווארץ, זייערע הענד זעהען אויס ווי פערדויכערטע האלאוועשקעס, די אויגען זיינען ביי זיי פערגראָבען טיף אין דיא לעבער און פון די אשיגע ליפען פלאצט אלע ווײלע ארויס א שמערצליכער גע־שריי.

וואָס טוען זיי אָבער, דיעזע לע־בעדיגע פאקעלס? ער זעהט, אז זיי אר־בייטען מיט אלע כוחות, אז זייערע דארע קערפערס בעוועגען זיך האסטיג, און זייערע הענד הויבען זיך אויף און לאָזען זיך אראָב מיט א פיבערהאפטע שנעל־קייט.

עס פאלט איהם איין א געדאנק, וועלכער מאכט איהם אויף א מינוט פרייער פיהלען. אפשר ווילען דיזע אונ־גליקליכע ברואים איינלעשען דעם פייער, פערשטיקען די פלאמען און זיך ראטע־ווען? אפשר, און פאר וואָס דען ניט?...

ער ווערט אָבער ביטער ענטיישט, נעבען פייער געפינט זיך אן אייז־קאל־טער וואסער־שטראָם, דאָרט שטעהען נאקעטע מענשען און פריהרען אויש: זייערע גלידער זיינען שטאאר און פער־גליווערט; זייערע ציין קלאפען זיך איינע אן די אנדערע און זייערע פיס טרייסלען זיך. ביים פייער וואָלטען זיי זיך אפילו אָנגעווארימט און מחיה געוועזען. עס איז דאָך אָבער דער גהינום, און ביידערליי רשעים, פון פייער און פון וואסער, בויען מיט זייערע אייגענע הענד א ריזיגען צוים, זיך אָבצוזונדערן איינע פון די אנדערע...

„אך, די אונוויסענהייט!" האָט דאָס לעהרעריל געקריצט מיט די ציין פאר וועהטאָג און פערדרוס, זיך ניט קענענדיג מעהר בעהערשען. „אך, די אונוויסענהייט, ווען ניט זי, וואָלט דאָך דער גיהנום קיין גיהנום ניט געווען! וואָלטען דיזע מענשען שכל געהאַט און קיין צוים ניט געבויט וואָלט דאָס וואַ־סער דעם פייער פערלאָשען, און די וואָלטען ניט געברענט, און יענע ניט געפראָרען".

דער שד האָט איהם גלייך ביים גאָרגעל געפאקט און געוואָלט זיין קול פערשטיקען; די אויפרעגונג איז אָבער ביי דעם לעהרעריל צו גרויס געווען, און די ווערטער האָבען זיך ארויסגעריסען

אין ווילדען האסט, איינער נאך דעם צווייטען.

„דער רשע!" האט דער שד ארויס־געקייכט אהן אטהעם, איהם ברענגענד ג פאר'ן בית־דין צום צווייטען מאל. „ער האט זיין פסק ניט אויסגעהיט; ער האט זיין מויל געעפענט און צו די איבריגע רשעים גערעט".

„די צונג זאל מען איהם אויסרייסען!" האט מיט כעס ארויסגערעדט איינער פון דיא דינים.

דער שטן אבער איז דערמיט ניט צופרידען געווען. געוואלט האט ער א מיטעל געפינען, אז די צונג זאל גאנץ בלייבען און ער זאל דאך ניט ריידען; ער האט זיין שטערן געקנייטשט און דעם קאפ געדרעהט ביז ער האט ענדליך אן עצה געפונען.

און דער משפט איז באלד אויסגע־פיהרט געווארען. א שווערע שטיק פון א געלען פינקעלדיגען מעטאל האט מען אין דעם לעהרעריל'ס האנד אריינגע־טאהן. דאס האט זיין צונג געקאוועט און איהם אזוי פערפרעסט, אז ער זאל זיך מעהר ניט קענען בעוועגען.

דער מעטאל האט זיך גאלד גע־רופען, און האט א טייפלישע ווירקונג געהאט. דאס לעהרעריל איז איצט שטום ווי א פיש.

דער פער'כשוף'טערריעז

עס איז געווען א שעהנער זומער טאג, ווען איך מיט מיין זיידען האבען זיך אויסגעצויגען אויפ'ן פרישען, שמע־קענדיגען היי פון א גרינע לאנקע, ניט ווייט פון אונזער הויז, און האבען שטיל־שוויגענדיג אריינגעקוקט אין די קלא־רע זילבערנע וואלקען וועלכע האבען ארום געשוואומען אין דעם בלויען הימל־ים, געטריבען פון די שטילע, כמעט אונפיהלבארע בעוועגונג פון א מהיה־נפשות'דיגען ווינטעל.

אין דער לופט האט זיך געהערט דער מארגענקאנצערט פון די טויזענד קאלירינגע זומערפויגעלאך וועלכע האבען ארויסגעטרילערט זייערע געוועהנ־ליכע זיסע טענער, און אנגעפילט דער־מיט די שמעקעדיגע לופט.

דער זיידע האט האלב געדרעמעלט. דיא פרישע, געזונדע לופט האט איהם ווי פארוויגט אין א זיסען קינדישען שלאף, זועלכען איך האב אלע ווייל געשטערט און איבערגעריסען מיט מיינע אויסרופונגען פון תמימות'דיגע ענטצי־קונג און פערוואונדערונג איבער די נא־טור פראכט ארום אונז.

איך האב בעטראכט די קליינע

פויגעלאך ווי זיי פליהען, שוועבען, דרייען זיך אזו לייכט און ריהרעוודיג מיט זייערע גלענצענדע פליגעלאך און איך האָב מינע אויגען ניט געקענט אַברייסען פון זיי.

„זיידעניו“, האָב איך דאן א פרעג געטהאָן מיין זיידען, וועלכער האָט נאָך אלץ געדרעמעלט, „זאָג זשע מיר זיידעניו, זיינען דאָס אלע מאָל, אָט די קליינע ברואים'לאך דיא איינציגע גע־ווען וואָס האָבען פליען געקענט? האָ־בען זיי אלע מאָל געשוועבט אין דער לופט און מענשען האָבען אלע מאָל פונקט ווי איצט, זיך געמוזט שלעפּען אויף דער בארג־און־טאָליגע, שטיינער־און גריבערדיגע ערד?“

„אָה ניין“ האָט דער זיידע האס־טיג אויסגערופען „ניין, עס איז געווען א צייט, ווען דער מענש איז געפלויגען אזש ביז'ן הימעל! דיא וואָלקענס האָט ער מיט זיין האנד געשפּאָלטען!“...

„אָבער זיידעניו“, האָב איך איהם איבערגעשלאָגען דיא רייד „דאָס קענען מיר דאָך היינט אויך, מיר האָבען דאָך איצט אויך באלאָנען צו שפּאלטען דיא לופט, איך...“

„באלאָנען?“ האָט דער זיידע מיר אונטערבראָכען מיט א הייזעריגען גע־לעכטער „באלאָנען געברויכען די איצ־טיגע קליינע מענשעלאך!... וואָס איז א באלאָן? א שפּילכעלע פאר'ן בייזען ווינד, פאר'ן שטורם! דאן האָט דער מענש אויפ'ן אָדלערס רוקען געשוועבט אין דער לופט, און ער איז דעריבער העכער וויא דער אדלער געפלויגען!... פאר קיין ווינד ציטערט דער אדלער ניט, ער לאכט פונ'ם שטורם און דער מענש אויף זיין רוקען איז זיכער געווען. היינט אָבער, איז פון דעם אמאָליגען מענשען א מילב געוואָרען — א מילב מיט די נעגעל פון א לייב, און די ציין פון א וואָלף“...

„אָבער זיידעניו“ האָב איך ווידער געפרעגט „וויא אזוי איז דאָס דער מענש אזוי פערביטען און איבערגעענ־דערט געוואָרען?“

דער זיידע האָט א גלעט געטהאָן זיין שטערן פול מיט קנייטשען פון אלטקייט און זאָרג, האָט א ווילע גע־שוויגען און דאן זיך אָבגערופען:

„דוא ווילסט וויסען, וויא אזוי? גוט, דוא זאָלסט עס וויסען, הער אויס:“

* * *

אמאָל איז געווען א ריעז.

א צעדער אין לבנון וואלד איז גע־נוג הויך און שטארק, אָבער זיין איין אָרעם איז דאָפּעלט גרויס געווען און שטארק. זיין יעדער מוסקול איז געווען וויא פון אייזען געגאָסען; יעדער אָדער זיינער איז געווען וויא שטאָל און יעדעס גליד ווי פון א פעסטען מעטאל.

בערג האָט ער מיט א ריהר פון זיין דאנד אויסגעריסען און טאָלען אויסגע־פיהלט. ימים האָט ער אויסגעזופּט און אין זיינע שפּייעכץ גאנצע שטעדט דער־טרונקען.

דעם ווילדען לייב האָט ער פּאר זיין שקלאַף געמאכט, און דעם רויבגיע־ריגען אדלער האָט ער פאר א רייט־פערד זיך גענומען.

אלע עלעמענטען האָבען פאר איהם געציטערט; פייער און וואסער, דונער און בליץ האָבען איהם אויסגעמידען, ער איז פאר זיי צו שטארק געוועזן, צו קרעפטיג.

ויהי היום, האָט זיך דער ריעז שלאָפען געלעגט. די זונן האָט אָנגע־הויבען ארויסצוקריכען פון אונטער די כמארנע וואָלקענס, אונטער וועלכע זי איז א לאנגע צייט פערשטעקט געוועזן, און האָט גענומען גיסען א דורכדרינ־גענדע ווארימקייט, וועלכע איז וואָס ווייטער אלץ מעהר און מעהר פערוואנ־דעלט געוואָרען אין א שטיקענדע היטץ.

און דער ריעז איז זיך גאנץ רוהיג געלעגען אונטער דעם שאטען פון א צווייגענדיגען פּאלמענבוים און גע־הלום'ט פון די ווארימע זון, און פון איהרע ליבע שטראהלען.

וויא ער איז אזוי געלעגען, האָבען זיך ארום איהם שפּינען פערזאמעלט. און דיא שפינען זיינען מחנות־ווייז געקומען, און האָבען אָנגעהויבען צו וועבען זייערע שפּינוועבס ארום זיין גרויסען, ריעזיגען קערפּער, און האָבען געוועבט און געוועבט, ביז ער האָט זיך כמעט שוין ניט ארויסגעזעהען.

ווען דער ריעז דאָט זיך אויפגע־כאפּט און האָט איבער זיך דיא שפּינ־וועבס דערפיהלט, האָט ער די שפּינען בעדויערט.

„ארימע שפּינען!“ האָט ער אויס־געריפען „ניט שוין־זשע האָט איהר ניט געקענט געפינען א פעסטען, זיכערען אָרט, וואו אייער געוועב אָנצובריינגען, אז איהר האָט מיר אויסגעקליבען? ווייסט איהר דען ניט, אז מיט מיין קלענסטע בעוועגונג, געהט אייער גאנ־צע ארבייט פערלאָרען?“

די זונן איז נאָך ווייט געוועזן פון'ם מיטען הימעל. און דער ריעז האָט זיך דעריבער ניט גערוהרט פון זיין אָרט און איז ווידער איינגעשלאָפען.

אָבער די שפּינען האָבען ניט גע־שלאָפען. זיי האָבען געטאָהן פלייסיג זייער ארבייט, געוועבט און געוועבט, גערדרעהט און געפלאָכטען די לאנגע פעדימלאך איינע איבער דיא אנדערע אָהן אויפהער און אָהן רוהע, ביז פון די דינינקע שפּינוועבס זיינען שטריקלאך געוואָרען.

ווען דער ריעז האָט זיך דעם מאָל אויפגעכאפּט, אויסגעריבען די אויגען,

און דערזעהן די שטריקלאך פערצווייגען איבער זיין קערפער, האט ער שוין די שפינען ניט מעהר בעדוויערט, נור זיך הערצליך צולאכט איבער זייער נארישקייט.

„נארישע שפינען" האט ער אויסגערופען, „איהר ארבייט דאך אומזיסט. מיט איין בלאז צוויים איך דאך אלעס, אויף וואס איהר האט זיך נעבאך אזוי שווער, און אזוי פיעל אנגעארבייט.

דערביי האט ער פויל א געגעץ געטרון און איז ווידער איינגעשלאפען.

און די שפינען האבען זיך פון זיין געלעכטער ניט וויסענדיג געמאכט. קוים איז ער ווידער איינגעשלאפען, האבען זיי זיך אויפ'ס ניי צו דער ארבייט גענומען. געשפינט און גערדרעהט, געוועבט און געפלאכטען, ניט אברוהענדיג זיך א מינוט און פון דיא שטריקלאך זיינען שטריק געווארען, גרויסע, גראבע שטריק.

ווען דער ריעז האט זיך דעם מאל אויפגעכאפט, און געוואלט אריבערפיהרען דיא הענד איבער זיין פערשוויצטען שטערן, אבצואווישען דעם שווייס, האט ער ניט געקענט אזוי גיך בעוועגען זיינע הענד. די שטריק האבען איהם געשטערט.

דא האט ער זיך שוין א בייזער געמאהן.

„אונפערשעהמטע שפינען!" האט ער אויסגעשריען, שוין מיט אביבעל בעס „געננוג שוין זיך נאריש מאכען, ווען ניט—נו".

דערביי האט ער זיי געוויזען זיין גרויסע ריעזיגע האנד.

פאר זיין בייזער האבען זיך די שפינען דערשראקען, און זיינען זיך צולאפען אין אלע זייטען.

זעהענדיג, אז די שפינען זיינען אוועק, האט דער ריעז א געשמאקען געגעץ געטאהן, אויסגערופען: „עט, די זונן איז נאך ווייט" און איז צוריק איינגעשלאפען.

דאן האבען די שפינען זיך צוריק פערזאמעלט ארום איהם, און האבען ווידער אנגעהויבען זייער אונטערבראכענע ארבייט אבער מורא האבענדיג טאמער כאפט ער זיך אויף, און וועט זיך ווידער צובייזערן, האבען זיי א מכשפה גערופען, איהם צו פער'כישוף'ען.

און דיא מכשפה האט פערגלאצט איהרע אויגען, זיי אויפגעהויבען צום הימעל, אראבגעלאזען זיי צו דער ערד, געמורמעלט אונטערן נאז א סך שמות פון גוטע מלאכים און טייוואלים להבדיל, געפאכט מיט איהר כשוף שטעקעלע פאר זיינע אויגען, און ער האט א גוטען חלום דערזעהען. דאן האט זי א בלאנקען שווערד געצויגען, און ער האט גענומען שוידערן. דעם גן עדן האט זיא איהם פארגעשטעלט, און דורכ'ן

גיהנום האָט זיא איהם דורכגעפיהרט. אנדעריש האָט זי געזאָגט קען מען צום גן עדן ניט צוקומען. איהר כשוף האָט געווירקט וואונדערבאר.

ווען דער ריעז האָט זיך איצט אויפגעכאפט, זיינען שוין פון די שטריק געוואָרען קייטען אָבער ער האָט שוין מעהר ניט בעדויערט, ניט געלאכט און ניט געבייזערט זיך אויף די שפינען.

וואָלט ער נור געוואָלט, וואָלט ער די קייטען אויך איצט געקענט אויף שטיקלאך צוברעכען! וואָלט ער נור איין מאָל געטהון מיט'ן האנד, וואָלטען צוואנציג מאָל שטארקערע קייטען צו־שפרינגען! ער איז נאָך שטארק ווי אמאָל, ער קען נאָך היינט דעם הימעל שפאַלטען און די ערד בעהערשען. אָבער דער כשוף, דער כשוף האָט פון איהם דעם בעוואוסטזיין געראַבט, ער פיהלט ניט אז ער איז געקאָוועט און ער וויים ניט אז ער האָט נאָך כח.

און אזוי ליגט דער גרויסער ריעז אונטער די מאכט פון די שפינען. די קליינע, עקעלהאפטע ברואים'לאך צוליי־גען זיך ברייטלאך אויף זיין קערפער און פלאָדען דאָרט גאנצע דורות אָן, דורות פון שפינען, פון עקעלהאפטע ברואים, און זיי הערען ניט אויף צו וועבען. פאלאצען האָבען זיי אויף זיין רוקען געבויט, און זיי וועבען נאָך אלץ; זייער נאהרונגס־מיטעל געהען זיי שוין ניט זוכען פון דיא פליגעלאך—זיי עסען די פלייש פון זיין קערפער; זיין בלוט ווערט ביי זיי פאר ווייןגערעבענט און זיי וועבען ווייטער. זייערע פעסטונגען טראגט ער אויף דיא הענד און ווען א שונא, אנדערע שפינען, פאלט אָן אויף זיי פערטיידיגט ער זיי, און זיי וועבען נאָך אלץ.

* * *

איך האָב שוין געהאט פערגעסען, צוליב וואָס דער זיידע האָט מיר דאָס דערצעהלט; מיין הארץ איז איבער־פילט געוואָרען מיט רחמנות אויף דעם אונגליקליכען ריעז, און אן אינערליכער וועהטאָג האָט צוזאמענגעדריקט מיין הארץ. איך האָב א פרעג געטאָהן דעם זיידען פול מיטלייד און בעדויערן אין מיין שטימע:

„וועט דער ריעז פאָרט ווען־עס־איז צורייסען די קייטען מיט וועלכע ער איז געבונדען, אָדער וועלען די קייטען וואָס ווייטער אלץ שטארקער ווערען?"

דער זיידע האָט א מינוט לאנג א קלער געטהון, און דאן אויסגערופען מיט א זיכערע שטימע:

„אויף ברעקלאך וועט ער זיי צו־ברעכען! שטיקלאכווייז וועלען זיי צו־פליען! ווען ער וועט צוריק קריגען דעם בעוואוסטזיין".

אונרוהיגע בלוט

(געבויט אויף א תלמודישען פונדאמענט.)

און דעם נביא'ס בלוט האָט געקאָכט און געזאָטען.

טויט איז שוין לאנג דער קערפּער אין וועלכען א גרויסער גייסט האָט גערוהט; אויסגעהויכט איז דיא נשמה, וואָס איז מיט ליבע פול געווען צום אָרימען, ליידענדען פאָלק; פערשטומט זיינען דיא ליפּען, וואָס האָבען דעם אמת פערהייליגט און פרייהייט געפּרעדיגט; דיא פינגער זיינען פערגליווערט, וואָס האָבען דיא שלעכטע געבראנדמארקט און די כאראקטערלאָזע אויפ'ן שאנדקלאָץ געשטעלט, אָבער די בלוט פון דעם נביא איז נאָך הייס ווי א מאָל, און האָט נאָך ניט אויפגעהערט קאָכען און זידען.

דאָרט אין בית המקדש, יהוה'ס רוהע־אָרט, איז דער נביא פערשטיינט געוואָרען, דערפאר וואָס זיין צונג איז א שארפער שווערד געווען און האָט אונרחמנות'דיג געשניטען דיא מכות פון קערפּער פון פאָלק; דערפאר וואָס די קראנקע און ליידענדע האָבען דעם ווייטאָג אזוי לאנג שוין געטראָגען, אז זיי האָבען איהם צום מענשליכען פאָרטטריט צוגערעכענט. דער נביא האָט די וואונדען בעריהרט, און די נארען! זיי האָבען ניט בעגריפען אז היילען וויל ער זיי, ארונטערדריקען די בייזע געשווירען, כדי דיא געזונדע טיילען פון קערפּער זאָלען ניט אָנגעשטעקט ווערען, און זיי האָבען איהם מיט שטיינער פערוואָרפען!...

א מאן פון גייסט איז דער נביא געווען. וואָלט ער זיין גייסט פאר גאָלד פערקויפט, וואָלט ער אין א קעניגליכען פאלאסט געוואוינט און אין וויין זיך געבאָדען; וואָלט ער א רוהיגע הארץ כאָטש געהאט און דיא מויל געקענט פערשליסען וואָלט ער אלע פערגניגענס גענאָסען און אין שויס פון אויסגעלאַסענע פרויען זיין גייסט בעגראָבען. דער נביא איז אָבער א וואולקאן געווען און האָט פייער געשאָסען, שוועבעל און פעך אויף די יעניגע, וואָס האָבען די מענשליכע שאָף געשאָרען, זייער פלייש געפרעסען און זייער בלוט געזויפט, דערפאר איז זיין ענדע א טרויעריגע געווען.

און פערשטיינט האָבען דעם נביא, ניט די יעניגע וואָס ער האָט פאר א ציל געמאכט צו זיינע ווערטער ווי פיילען; ניט די יעניגע וועמעס מאסקע ער האָט אראָבגעריסען און געוויזען ווי אונטער איהר איז פאלשקייט פערבעהאלטען, רציחה און געמיינהייט. ווען זיי

וואָלטען דאָס געטאָהן, וואָלט דער טויט איהם אזוי שרעקליך ניט געווען—ער האָט עס ערוואַרטעט. איהם האָבען אָבער די שטיינער געטראָפען פון גראדע די דאָזיגע, וועמעס אויגען ער האָט גע־וואָלט עפּענען; גראדע פון די דאָזיגע, וועמען ער האָט געוויזען ווי שענדליך זיי וויערען בעטראָגען פון כהנים—וואָס פערברעכען אין נאָמען פון דעם גאָט, וואָס זיי האָבען געשאַפען; פון פאַלשע נביאים—וואָס זיינען דיא מיילער פון אונרעכט, פון זנות און פון גזילה; פון הערשער—וואָס האָבען דורך בלוט זיך געקרוינט און פון באנדיטען—וואָס האָ־בען דורך שווינדעל זיך א רייכטום ער־וואָרבען. אָט די דאָזיגע, פאַר וועמען זיין הארץ האָט מיט ליבע געשלאָגען, זיי האָבען איהם מיט שטיינער פער־וואָרפען און דערפאַר האָט דעם נביא'ס בלוט רוהען ניט געקענט און ניט אויפ־געהערט קאָכען און זידען.

דעם נביא'ס קערפּער האָבען לאַנג שוין הינד פערשלעפּט און זיינע ביי־נער צוגריזשעט, אָבער די בלוט איז אויפ'ן שטיין געבליבען וואו עס איז פערגאָסען געוואָרען און האָט געקאָכט און געזאָטען...

— — — — — — — — — — —

ירושלים איז א בלוט־באָד געוואָ־רען. ווייא א ווילדער טיגער איז דער שונא אנגעפאַלען און האָט מענער גע־טויטעט, פרויען געשענדעט און קינדער אָן שטיינער צושמעטערט; שרעקליך איז זיין צאָרן געווען און זיין אונמענש־ליכקייט האָט צום הימעל געשריען.

און ערשט דאַן, ווען פון אַלעם וואָס איז שעהן געווען, ערעל און ערהאבען איז א תל געוואָרען; ווען פאַר טאַטע־מאַמע'ס אויגען האָט מען קינדער לעבעדיג פער־ברענט, און כלות האָבען זייער אונ־שולד פערלאָרען פאַר דיא אויגען פון זייערע חתנים; ווען דיא בייכער פון שוואַנגערע האָט מען אויפגע־שפּאָלטען און פון ברוסט האָט מען עוף'עלאך אָבגעריסען און אויף דיא מאַמע'ס העלזער אויפגעהאנגען—ערשט דאַן האָבען די שקלאַפען דעם יאָך דער־פיהלט און דעם שווערד גענומען, דעם בויגען און דיא פייל...

וואָלט דער שונא טריט־ביי־טריט געגאַנגען, און ניט אַלע רציחות אויף איין מאָל ארויסגעוויזען, וואָלטען די שקלאַפען מעגליך זיך צוגעוואוינט און ווייטער, וויא פריהער, דעם רוקען געבוי־גען און דיא שמיץ געצעהלט. בבל האָט אָבער דעם קאָפּ פערלאָרען איבער איהרע גלענצענדע נצחונות און נבוזראדן האָט אויף דעם גערולד פון דיא שקלאַ־פען צופיל געבויט...

דאָך האָט דער שונא געזיגט, ווען דיא שקלאַפען זיינען שטארק געווען האָט זיי שכל געפעהלט. און ווען זיי

האָבען שבל געקראָגען האָבען זיי זייער כח שוין מעהר ניט געהאט, און דער שונא האָט א שלאכט נאָך א שלאכט געוואונען.

זייגען פייער און וואָלקענס רויך האָבען דעם שונא בעגלייט, און הינטער זיך האָט ער פגרים געלאָזען און בערג־לאך אש, ביז נבוזראדן איז צום בית־המקדש געקומען און דעם נביא׳ס בלוט דערזעהען וויא עס קאָכט און זידט.

וואָס האָט זיך א צאפּעל געטאָהן דיא הארץ פון׳ם גבור? דיא אייזערנע נערוועֶן פון בבל׳ס הענקער, וואָס האָבען זיי פּלוצלונג אויפגעגעציטערט? האָט א פאָרגעפיהל געזאָגט איהם, אז אזעל־כע בלוט וועט אמאָל פון טיראניי א סוף מאכען און אן ענדע פון באנדיטען?

און נבוזראדן האָט דיא כהנים געפרעגט, וועמעס בלוט דאָס איז, אז עס וויל ניט רוהען.

„שאָף־בלוט איז עס" האָבען יהוה׳ס דינער געשטאמעלט.

„שאָף־בלוט?" האָט איראָניש גע־לאכט נבוזראדן. ער האָט שאָף גענוג געקוילעט, אָבער זייער בלוט האָט ניט געקאָכט... און צאָרניג שרייט ער אויס:

„זאָגט, איהר געטליכע פרעסער, וועמעס בלוט האָט איהר דאָ פערגאָ־סען?"

און יהוה׳ס דינער האָבען מיט גע־זונקענע קעפּ דעם אמת דערצעהלט.

„בערוהיג דיך, נביא, היילינער מאן!" האָט נבוזראדן אויסגערופען קניענדיג, „איך האָב דיין ראכע גענומען פון דיא מערדער".

דעם נביא׳ס בלוט האָט זיך אָבער ניט בערוהיגט.

און ווילד געוואָרען איז בבל׳ס הענקער. ער האָט דיא כהנים געקוילעט און זייער בלוט אויפ׳ן זעלבען שטיין פערגאָסען. דעם נביא׳ס בלוט האָט אלץ געקאָכט.

געפאלען זיינען שוין אויך די פאל־שע נביאים פון הענקער׳ס שווערד; יע־דער פאָלק׳ס פערפיהרער האָט זיין קאָפּ פערלאָרען אָבער דעם נביא׳ס בלוט האָט נאָך אלץ געקאָכט.

„ווילסטו, נביא, איך זאָל דעם גאנצען פאָלק אומבריינגען?" האָט נבוזראדן מיט שרעק געפרעגט „ווילסטו אזא בלוטיגע ראכע?"

דעם נביא׳ס בלוט איז שטיל גע־וואָרען.

„ניט קיין ראכע זוכסטו, נאָר די אויסראָטונג פון פערדערבען", האָט נבוזראדן געשטאמעלט „דעם טויט פון טיראנען און פערפיהרער פערלאנגסטו, גרויסער נביא, און דיא פערניכטונג פון אלעם וואָס איז שעדליך; דיין וואונש זאָל ערפילט ווערען!"

א פאקעל האָט אין זיין האנד אויפגעבליצט און אין דיא צווייטע מי־

נוט איז דער בית המקדש אין פלאמען געשטאנען. דאן האָט ער דעם קלינג פון זיין שווערד זיך אין הארצען אריינגגע־שטאָכען.

און די בלוט פון'ם ענקער האָט זיך מיט'ן נביא'ס צומישט, און צוזאמען האָבען זיי זיך אריינגעגאָסען אין דעם גרויסען בלוט־שטראָם פון ארום. די פלאמען פון יהוה'ס רוהע־אָרט האָבען העל געפלאקערט און די שעהן־געשניצ־טע ווענד האָבען געקנאקט און זיינען וואָס ווייטער אלץ מעהר פערצערט גע־וואָרען ביז פון זיי איז קיין זכר ניט געבליעבען.

און ווען יהוה'ס רוהע אָרט, דער נביא, דער ענקער און דיא כהנים זיינען מעהר שוין ניט געווען, איז ארום און ארום שטיל געוואָרען — דיא שטילקייט פון אן אייביגען פריעדען צווישען מענש און מענש...

דיא גליקליכע צייט

אדם איז שוין לאנג פון גן־עדן פערטריבען געוואָרען, און חוה האָט נעבען א זומפּ ערגיץ וועש געוואשען.

הבל'ס בלוט האָט די ערד שוין לאנג פערשלונגען און קין האָט זיך וואו־עס־איז אין עולם־התהו ארומגע־וואלגערט.

אלט איז שוין אדם און שוואך, געבויגען אין דרייען פון יאָהרען און צרות; דער שטערן צוקנייטשט, די באקען צורונטשעלט, דיא אויגען פער־לאָשען און דאס בלוט קאלט און פער־גליווערט.

און חוה איז שוין אויך ניט דאָס, וואָס געווען; א אידענע איז זי, אן אלטע, א שוואכע, קראנק און געבראָ־כען. די אויגען פער'כשוף'ן ניט מעהר מיט זייער בליק; די שעהנקייט פון די באקען איז פערוויאנעט, דער זיסער שמייכעל פערטריקענט אויף די דארע ליפּען און די ציין געל און פערפוילט.

ווען־ניט־ווען נור טוט א שיין דאס פּנים פון די אלטע לייט; ווען־ניט־ווען נור פלאקערט אויף א פייערל אין זייערע האלב־ארויסגעקראָכענע אויגען. דער־מאָהנען זיי זיך דאן די פערגאנגענהייט, אָדער חלום'ט זיך זיי פון דיא ווייטע צוקונפט?... ווער קען עס וויסען?...

אויפ'ן שוים ביי אדם'ן איז צו־לייגט דאס אייניקעל זיינס, א לעבעדי־גער אינגעל מיט פייעריגע אויגלאך, און מיט קינדערשע שפּאנונג הערט ער אויס, וואָס דער זיידע דערצעהלט איהם פון העט, העט וואָס איז אמאָל געשעהן:

* * *

דאָס איז געווען דאן, ווען דער לייב האָט נאָך ניט געוואוסט, אז ער האָט שארפע ציין; דער בער, אז ער האָט גרויסע, גראָבע לאפּעס; דער טי־גער, אז זיינע נעגעל זיינען שארף און שפּיטציג, און דיא שלאנג, אז איהר מויל איז פול מיט גיפט. די שאָף האָט איהר שוואכקייט ניט געפיהלט; קעל־בער פלעגען זיך מיט וועלפעלאך שפּילען און יונגע קינדער האָבען פון שלאנגען קרוינען געפלאָכטען.

דאָס איז געווען דאן, ווען דער לייב איז נאָך ניט געקרוינט געווען אלס דער מלך פון וואלד; דער אדלער איז נאָך ניט געווען דער פויגעל־קעניג און דער לויתן האָט נאָך דעם ים ניט בע־הערשט.

אייזען און שטאָל זיינען דאן ניט בענוצט געוואָרען. יעדען האָט זיין איי־גענע הויט געווארעמט, און מען האָט קיין אינסטרומענטען ניט בעדארפט א צווייטענס הויט צו שינדען, זיך צו שיצען פון קעלט. דער טעם פון פלייש און בלוט איז אונבעקאנט געווען, ווייל דער מענש ווי דער וואָלף, דער לייב ווי דער הונט, האָבען מיט גראָזען און קריי־טיכער זייער הונגער געשטילט, און מיט פרישע וואסער זייער דורשט געלאָשען.

גאָט איז דאן אויפ'ן כסא הכבוד געזעסען אין בלויען הימעל געצעלט, און האָט דיא מלאכים געלערנט שירה זינגען פון דיא גוטע מענשענקינדער. אלע פּלאנעטען און שטערען האָבען זיך פאר איהם אין עיגול געדרעהט. אויף יעדען פון זיי האָט ער אכטונג געגעבען, נור די ערד אליין איז רוהיג געשטאנען. די גוטע מענשען האָבען קיין גאָט ניט געדארפט, אָהן איהם זיינען זיי אויך גוט און פרום געווען.

מיט'ן טייפעל זיינען די מענשען אין קיין בעריהרונג ניט געקומען. ער האָט אויף זיי קיין שליטה ניט געהאט.

געקרענקט האָט עס דעם טייפעל ביז'ן ביין, און ער מיט זייז גאנצע כתה האָבען תחבלות געזוכט ארייננצוקריגען דעם מענשען אין זייער רשות, אָבער אומזיסט, דער מענש איז מ ע נ ש גע־ווען.

וואָלט אימיצער די בלאָטע פון די נעגעל אויסגערייניגט און ניט אויף א פּאסיגען אָרט געוואָרפען, וואָלט דער טייפעל אן אָנהייב געמאכט; וואָלט אימיצער צוזאמענגעלעגט א פויסט אויף קאטאָוועס נור, וואָלט דער טייפעל א צוטריט געהאט. דאָס איז אָבער אויך ניט געשעהן, און ער האָט נור מיט די ציין געקריצט און גאָר ניט געקענט טהאָן.

— — — — — — —

קין און הבל האָבען אונטער א בוים ברידערליך געשמועסט. זיי האָבען

זיך געליבט אזוי הייליג, אזוי ערנסט!

ברידערליך האָבען זיי געשמועסט ביז די אנגענעהמע לופט האט זיי אין א זיסען שלאָף פערוויגט, און ארומ־וויקלענדיג די הענד איינער איבער דעם צווייטענס האלז, זיינען זיי אנדרעמילט געוואָרען אויפ'ן גרינעם גראָז.

קין האט דער ערשטער די אויגען געעפענט און האט מיט ערשטוינען בע־טראכט א גרייז־גרויען מאן, וועלכער איז געבען איהם געשטאנען.

„שרעק זיך ניט מיין קינד" האט זאנפט אויסגעקלונגען דעם אלטענס קול „איך קום אין דיא שליחות פון גאָט".

„פון גאָט?" האט זיך קין געוואונ־דערט. „ווער איז דאָס אזעלכער?"

„זעהסטו מיין קינד, דעם הימעל איבער אונזערע קעפ און די ערד אונטער אונזערע פיס?" האט דער אלטער מיט א צוקער־זיסען טאָן אויסגערעדט, „ווייסטו ווער עס האט זיי אזוי אויס־געשפרייט? ווייסטו ווער עס האט די זונן אויפגעהאנגען אונז צו לייכטען, און ווער האט די לאָנקעס בעגראָזט אונז צו שפייזען? דאָס האָט גאָט געטאָהן!"

און קין הערט און פערטראכט זיך. איהם איז קיין מאָל איינגעפאלען וועגען דעם צו קלעהרען.

„אין די שליחות פון דיזען גאָט קום איך צו דיר" האט דער אלטער ווייטער גערעדט, ניט לאָזענדיג איהם לאנג טראכטען „און אין זיין נאָמען וועל איך דיר א גוטע בשורה אָנזאָגען. דיא גאנצע ערד, לאנג און ברייט, ווי זי איז, גע־הערט דיר".

„און הבל מיין ברודער, וואָס זאָל מיט איהם זיין?" האָט קין געפרעגט.

„אויף פאר הבל'ן האָב איך גאָטעס וואָרט" האט דער אלטער געזאָגט. „איהם שנעקט דער גוטער גאָט אוועק אלע שאָף און רינדער, וואָס דיינע אויגען קענען זעהן ארום און ארום".

דער אלטער איז פערשוואונדען און קין'ען האָט זיך ניט געחלום'ט אפילו, אז דאָס איז דער טייפעל געוועזען וואָס האָט מיט איהם גערעדט.

ווען הבל האט דיא אויגען געעפענט, האָט קין איהם דערצעהלט וואָס ער האָט געזעהען און געהערט, אוןביידע האָבען עפּעס אזוי שווער גענומען פיהלען. א שטיין האָט זיך וויא געלעגט אויף זייער הארצען.

אין א ווייל ארום האָבען זיך די ברידער צום ערשטען מאָל פונאנדערגע־טיילט; הבל האט שאָף געפאשעט און קין האָט די ערד געאקערט.

נאָך האָבען ביידע ניט געוואוסט די נוצען פון זייער ארבייט; קין האָט זיך ניט געפרעגט צו וואָס טויג איהם די גאנצע ערד, און הבל האָט ניט גע־קלעהרט צו וואָס ער דאַרף אזוי פיל בהמות.

און הבל'ס שאָף האָבען זיך געפּאַשעט אויף דיא לאָנקעס, געפרעסען דעם זאפטיגען גראָז, בשעת ער אליין איז אונטער א צווייגעדיגען בוים געזעסען און זיך געקוויקט מיט זיין שאטען, זיך שפּילענדיג מיט א פייכטע ריטעל, אָבער קין האָט שטארק געשוויצט, שלעפּענדיג דעם אקער־אייזען, צו וועלכען ער איז ניט געוועהנט געוועזן.

זעהענדיג ווי רוהיג זיין ברודער זיצט, געשיצט פון דער זון מיט דעם שאטען פון בוים, האָט דעם פון שוויס־אויסגעווייקטען קין'ען א צאפּעל געטאָהן אין הארצען עפּעס א נייער געפיהל—די קנאה איז דאָס געוועזן.

און ביי קין'ען האָט זיך א האס אויפגעהויבען געגען גאָט, וואָס האָט איהם אזא שווערע ארבייט צוגעטיילט, און א כעס געגען זיין ברודער.„ מיינע לאָנקעס ווערען פון זיינע בהמות געפרעסען", האָט ער בייז געברומט אונטער זיך. „דאָס זאָל ניט זיין". — — — — — — — — —

דער אקער־אייזען איז מיט בלוט פערשפּריצט, און מיט אן אראָבגעלאָזענעם קאָפּ שטעהט קין נעבען דעם טויטען קערפּער פון זיין ברודער, וועלכען ער האָט ערמאָרדעט. רויטע פלעקען פון ווארימע, פרישע מענשען־בלוט האָבען פייכט געמאכט דיא ערד ארום, און דאָס בלוט האָט געקאָכט און געזאָטען...

ווילד האָט אין דער לופט געקלונגען דעם טייפעל'ס שרעקליכער געלעכטער. דאָס האָט ער איבער זיין זיעג זיך געפרעהט, איבער די שליטה, וואָס ער האָט בעקומען אויף דיא מענשענקינדער.

אויף דעם אָרט וואו דער ברודער־מאָרד איז פאָרגעקומען, איז די ערד פעט געוואָרען פון דאס בלוט וואָס זי האָט איינגעזאפּט, און די גראָז איז דאָרט העכער און זאפטיגער געוואָרען.

דערפון האָבען מענשען געגעסען, און חיות און בהמות האָבען דאָרט זיך געפּיטערט און אלע, אלע זיינען זיי פערגיפטעט, פער'שכור'ט געוואָרען.

דאן האָט די וועלט זיך אין גאנצען געענדערט און איז געוואָרען דאָס, וואָס זי איז איצט.

אלע לעבעדיגע זאכען האָבען זיך צוטהיילט אין שוואכע און שטארקע, אין גוטע און שלעכטע; די גוטע זיינען אָבער די שוואכע פערבליבען און די שטארקע —די שלעכטע.

דער ריח פון בלוט האָט די לופט אָנגעפילט און איהר שווער געמאכט צום אָטעמען.

דער לייב האָט אָנגעפאנגען ברילען, דער טיגער, ברומען און דער וואָלף, וואָיענען.

און אז די שאָף האָט געגומען ציטערן פאר די צייהן פון די ווילדע חיות, האָט מען אויף איהר א היטער געשטעלט — דעם הונט, ווייל ער קען בילען.

פון דאן אַן זיינען די מענשען אין צווי פּארטייען צוטהיילט געוואָרען — אין הערשער און בעהערשטע, פיהרער און פערפיהרטע...

די מלאכים האָבען דאן אויפגע־הערט שירה זינגען פון די גוטע מענ־שענקינדער, און די לעצטע האָבען גע־נומען בעזינגען די מלאכים און שרפים, דעם הימעל און די שטערען.

און גאָט און דער טייפעל פיהרען פון דעמאָלט אָן בשותפות זייער ממשלה אויף דער ערד...

* * *

און אדם'ס שוואכע ברוסט האָט זיך א זיפץ ארויסגעריסען ווען ער האָט געענדיגט, און דאס יונגע הארץ פון דעם אייניקעל איז פערדריקט געוואָרען פאר פערדרוס. א צייט לאנג האָט ער גע־שוויגען. ענדליך האָט ער א פרעג גע־טאָהן:

„אָבער פאר וואָס, זיידעניו, דער־מאָנט די היסטאָריע ניט אזא גליקליכע צייט? די געשיכטע פון פעלקער און נאציאָנען, פאר וואָס זאָגט זי ניט א וואָרט איבער דיזע גאָלדענע פעריאָדע?"

"אפיקורסים זיינען זיי, די היסטאָ־ריקער" האָט אדם זיך אָבגערופען „זיי גלויבען ניט אז עס איז מעגליך געווען אזא צייט זאָל ווען־עס־איז עקזיסטירען אונטער דיא מענשענקינדער!"

„ניט מעגליך?" האָט דאָס אייני־קעל אויסגערופען, און אין זיינע קליינע אויגלאך האָט א בלישצע געטהאָן „די צוקונפט זאָל עס בעווייזען!... דו הערסט, זיידעניו? די צוקונפט!"

אָבער אדם האָט איהם שוין ניט געהערט. מיד איז ער געווען, איז ער ענטשלאָפען געוואָרען...

דער יום הדין פון דיא בוימער

(ראש השנה לאלנות)

כאָטש דיא בוימער זינגען שירה און דריי מאָל א טאָג שאָקלען זיי זיך מיט א שבח צו זיין ליבען נאָמען וואָס גיט זיי זון און רעגען אין דער צייט און ניט אין דער צייט; כאָטש די בוימער קענען זאָט ניט אָבלויבען דעם גוטען גאָט וואָס האָט צו פערשטעהן געגעבען די מענשענקינדער אז וויינטרויבען זיי־נען געשמאק און איילבערטען פעט בכן דארף מען זיי רייסען און עסען; כאָטש צו פרעמדס זיינען די בוימער קיין מאָהל ניט צוגעקומען און זיי ווייסען אפילו

דעם טעם ניט פון זייערע אייגענע פירות —דאָך ציטערט די הארץ ביי זיי אפשר זיינען זיי פאָרט פון חטאים ניט ריין...

דיא גרויסע ריעזיגע בוימער, מיט די צווייגען די ברייטע, וועלכע האָבען יא געזינדיגט; זיי, וועלכע האָבען די גאנצע ווארימקייט פון דער זון גענאָסען און די שיין פערשטעלט פאר אנדערע; זיי וועלכע זיינען די ערשטע געוועזן בענעצט צו ווערען פון פרישע טוי־טראָפּענס און די לעצטע בעשעדיגט צו ווערען פון שטורם; זיי, וועלכע האָבען מיט פוסטען שטאָלץ אראָבגעקוקט אויף די שעהנינקע בלימעלאך און יונגינקע בוימעלאך אונטער זיך און ווען־ניט־ווען זיי מיט א זונענשטראהל בעשאָנקען וואָס איז פאר זיך זיי שוין איבריג געווען — זיי זיינען זיך פעסט און זיכער געשטאנען. ניט אזעלכע דארפען ציטערן פאר'ן יום הדין! דעם שטן פעהלט מוט זיי צו פערקלאָגען, און ווען זיי העלפען אויך גאָט בעטען, בעטראַכטען זיי דאָס פאר א בעזונדערע גוטוויליגקייט פון זייער זייט.

און עס טראָגט זיך דורך װאלד און גאָרטען דאָס הייזעריגע בלאָזען פון א שופר; עס הערט זיך דאָס קרעכצען פון צווייגען געמישט מיט'ן יאָמער פון ווינד; עס שלאָגען די בוימער זיך אשמנו און דער גאנצער װאלד ציטערט און פלאַטערט פאר דעם גרויסען און שרעקליכען יום הדין.

ווינטער איז עס און די בוימער פרי־רען נעבאך פון קעלט. איינגעדארט זיינען די צווייגען וואָס האָבען פרוכט געטראָגען, איינגעהאָרבעט אונטער א לאַסט פון שנעע. דיא פירות ליגען ערגיץ אין קע־לערס אָנגעזאמעלט און ביז מען וועט ווידער דארפען דיא כחות פון די בוימער קימערט מען זיך ניט פאר זיי.

געזאָגט האָט מען זיי אז דער ווינ־טער איז פון זייער טובה וועגען; מען האָט איהם פאר זיי געגעבען צום אויס־רוהען זיך און פרישע קרעפטען צו זאמ־לען פאר'ן זומער ווען זיי וואקסען און בליהען; געזאָגט האָט מען זיי אז ווינ־טער איז בלויז דריי מאָנאט און אזא קורצע צייט וועלען זיי ווי־עס־איז ארי־בער פטר'ן, און דאן וועט זיך אָנהויבען דער זיסער פריהלינג מיט בלומענפעלדער און בשמים ריחות, מיט ליכטיגע זונען און הימלען...

און דיא בוימער, גאָט'ס טייערע ברואים, מיט כוחות צו שפייזען א וועלט און מיט שכל ניט א טראָפּען, האָבען ניט געפרעגט וואָס פאר נוצען זיי האָבען פון זומער; זיי האָבען ווי פערגעסען, אז זייער שאָטען איז פאר אנדערע זיך צו שיצען און זייערע פרוכטען פאר אנדערע צו עסען און דארום האָבען זיי אויפ'ן פריהלינג געווארט און אויפ'ן זומער גע־האָפט.

און זומער? שווער בעלאָדען ווערען

זיי מיט פיוטות וועלכע זיי קענען קוים אויפהאלטען און עס טרעפט ניט זעלטען אז עס ברעכט זיך איין א צווייג פון די אונערטרעגליכע משא און אז א בוים ווערט פאר דער צייט אויסגעסאַכנעט. אָבער דאָך איז דעמאָלט עפּעס פרייליכער. עס פאלט דאָך ווען־עס־איז אראָפּ א ווארימער שטראהל און מען ווערט בעגאָסען מיט א טוי טראָפּען. כאָטש אליין האָט מען ווייניג הנאה פערגעסט מען די שמערצען אינ'ם לעבען און רויש פון ארום און מען פיהלט א געוויסען שטאָלץ און נקמה ווען א צווייטער בוים האָט ווייניגער פרוכט און די מענשענקינדער געהן איהם פערביי...

איצט אָבער איז ווינטער און אך, ווי שווער עס איז צו לעבען אין אזא ביטערע קעלט! אך, ווי שווער עס איז אויסצוהאלטען די מאכט פון שטורם! א מאָדנער ווינטער איז עס, אזש מיט הערבסט האָט ער זיך אָנגעהויבען און ציהט זיך און ציהט זיך אָהן א סוף, אָהן אן ענד. ווער וויים ווי לאנג ער וועט אזוי אָנהאלטען ווען חלילה ביים יום הדין וועלען זיי א שווארצע חתימה בעקומען?

און עס טראָגט זיך דורך וואלד און גאָרטען דאָס הייזעריגע בלאָזען פון א שופר; עס הערט זיך דאָס קרעכצען פון צווייגען געמישט מיט'ן יאָמער פון ווינד; עס שלאָגען די בוימער זיך אשמנו און דער גאנצער וואלד ציטערט און פלאָטערט פאר דעם גרויסען און שרעקליכען יום הדין.

גרייט איז שוין דער בית דין און דער קטיגור לייענט די חטאים פאָר.

אן עפּעלבוים איז דער ערשטער רשע. זיינער א צווייג האָט א שכן'ס א פרי אָבגעשלאָגען און פאר דעם חטא ווערט ער געמשפּט.

און ער וויינט, דער אָרימער רשע, און שווערט אז ער איז ניט שולדיג. א קונדס האָט א שטיין איהם געוואָרפען און דעם צווייג געטראָפען. פאר וועהטאָג האָט דער צווייג זיך איינגעבויגען און דיא פרי אָבגעשלאָגען.

„ער פערטיידיגט זיך", האָט דער קטיגור אויסגערופען, „דאָס הייסט ער איז שולדיג און בעט רחמים. ווייטער".

דער סניגור וויל זיך אויפהייבען אָבער מען לאָזט איהם ניט. הוראת בעל דין כמאה עדים דמי. עס העלפען קיין טענות ניט.

דער צווייטער איז דער ווינשטאָק. ער האָט שכורים געמאכט וועלכע האָבען זיך צום טרונק איבערגעגעבען.

און ער צולאכט זיך, דער ווינשטאָק, מיט חוצפה:

„טרינקען איז א פערברעכען? טאָ זאָל ביי זיי די מיילער פערשטאָפּט ווערען! איך האָב קיינעם אין קארק ניט געשלאָגען!"

דער סניגור הויבט זיך אויף און דער

קטיגור איז ווי פערשלאָגען, און שטערט איהם ניט.

„וואָס איז דער ווײַנשטאָק שולדיג“, טענה'ט דער סניגור, „אז מען טרינקט ביז שכור ווערען? זיין וויין איז זיס און קרעפטיג, א פרייד פאר גאָט און לייט און עס וועט זיין א פערברעכען איהם צו בעשטראָפען“.

„לאו עכברא גנבא אלא חורא“ שלאָגט איהם דער קטיגור איבער און פערכאפט זיך באלד. ער ווייס אז עס איז אומזיסט.

נאָך דעם קומט דער קארשענבוים. א רויבפויגעל האָט פון זיינעם א קארש זיך פערגיפטעט.

„א מערדער! א מערדער!“ שרייט מען פון אומעטום און דער אָרימער בוים ציטערט פאר שרעק.

אז עס ווערט שטיל וויל זיך דער מערדער פערטיידיגען, אז דער רויב־פויגעל האָט זיינע בעסטע פירות אָבגע־פרעסען; אז ער איז ניט שולדיג וואָס די קארשענזאפט האָט זיך אין גיפט פער־וואנדעלט ווען דער רויב־פויגעל האָט דארין זיין צונג ארייגעשטעקט, אָבער דער געשריי „מערדער!“ און דער יאָמער פון די קרובים פונ'ם רויב־פויגעל האָבען איהם שטום געמאכט.

דער סניגור האָט זיין צונג ניט גע־פונען און דער קטיגור האָט אזוי געשריען און געליארמט, אז דער בית דין האָט זיך געפרעהט וואָס עס האָט גענומען א גיכע ענדע.

דער איילבערט בוים איז געווען דער פיערטער. זיין חטא איז געווען וואָס ער האָט יניקה געצויגען פון א ניט כשר'ן אָרט...

אן אויסרוף פון ערשטוינען האָט זיך פון אלעמענס מיילער ארויסגעריסען ווען זיי האָבען דעם איילבערט בוים דער־זעהן. ער פאר'ן בית דין? דאָס האָבען זיי ניט פערשטאנען.

און ווארפענדיג א בליק ארום זיך איז דער איילבערט בוים געבליבען שטעהן גאנץ רוהיג. אן איילבערט בוים פער'משפט מען ניט אזוי גיך.

דער סניגור האָט אויף איהם א זכות געפונען. פון איהם האָט מען אויל גע־נומען אויף דיא מנורה; די קנייטלאך פון נר תמיד האָבען אין זיינע פעטס זיך געוויקעט און דאריבער—

מעהר דארף ער ניט זאָגען. דאָס איז א גוטער זכות, אויב די יניקה איז פון א ניט כשר'ן אָרט געווען קען נאָך חלילה זיין אז די מנורה איז פסול און דער נר תמיד איז אונריין... דער קטיגור ווייס עס און לאָזט דאָס זייניגע איבערגעהן.

און אזוי איז עס געגאנגען כסדר, בוים נאָך בוים זיינען געקומען, טייל שטאָלץ און זיכער, טייל געבויגען און געבראָכען.

און אז מעהר קיין רשעים זיינען

שוין ניט געוועזן האָט דער בית דין שמש די משפטים פאָרגעליינט:

„דער עפּעלבוים האט זיך אליין מודה געוועזן אז ער האָט א פּרי אָבגע־שלאָגען פון זיינעם א שכן. דער גערעכ־טער בית דין האָט איהם פער'משפט צו וואקסען אָהן רעגען.

„דעם וויינשטאָקס טענות זיינען אָנגענומען געוואָרען. ער איז ניט שול־דיג.

„א מערדער איז דער קארשענבוים און וויל ער האָט זיך אליין מודה גע־ווען, זאָל ער אייביג זיין פרוכט צו דיא רויב־פויגעל אָבגעבען. פון טויט האָט איהם זיין וידוי גערעטעט.

„דער היילינער איילבערטבוים איז ארויס ריין".

„דער... דער"... און אזוי ווייטער ביז'ן סוף...

און אז אלע האָבען שוין דעם בית־דין זאאל פערלאָזען האָבען זיך דער קטיגור מיט'ן סניגור אָנגעקוקט מיט א שמייכעל און בעגלייט מיט זייערע בלי־קען די בוימער וואָס זיינען ארויס פריי־הער.ביידע זיינען געוועזן צופרידען פון דיא פּשרה וואָס זיי האָבען געמאכט.

דאס נייע לאנד

אין די הרי חושך, ערגעץ ווייט, וואו די ניט־גוטע האָבען זייער שליטה, און די טומאָה איהר פינסטערע מאכט, האָט א רעוואָלוציאָן אויסגעבראָכען. דעם אשמדי'ס יועצים, זיינע בוזים־פריינד, האָבען אן איהם מורד געווען, און גע־וואָלט זיין טראָהן פערכאפּען.

אָבער געקעמפּפט פערצווייפעלט האָט דער אשמדי, און זיין לילית האָט איהם מוט געגעבען און קרעפטען, זי האָט די קעפּ פערדרעהט פון די קלוגע יועצים, און זייערע העלזער דורכגעשניטען מיט איהרע נעגעל דיא שארפע, און איהרע פינגער די צארטע האָט זי אין זייערע בלוט רויט געפארבען.

און קוים זיינען די אנפיהרער גע־פאלען. האָבען די שדים זיך איינציגווייז צוריקגעצויגען, ציטערענדיג און פלאטע־רענדיג. דער אשמדי האָט מאסען פון זיי אין קייטען געקאָוועט און צו אייביגע געפאנגענשאפט פער'משפט און דיא רע־וואָלוציאָן איז איינגעשטילט געוואָרען.

יאָהרען לאנג האָבען דיא שדים אין קערקער געשמאכטעט, ביז דיא קייטען האָבען אָנגעהויבען זשאווערען; דעם רעשט האָבען זיי מיט דיא ציינער צוביסען ביז זיי זיינען פון געפענגניס ענטלאָפען, און איבער דעם ישוב זיך פערשפּרייט, וואו עס גרייכט ניט מעהר דעם אשמדי'ס מאכט.

און אז שטארקע ווינטען האָבען אויף דער ערד גענומען וואָיען און שטור־מען, האָבען די מענשענקינדער ניט גע־וואוסט, אז דאָס פליהען צו זיי מחנות־ווייז די שדים, זיך צו רעטען פון אשמדי'ס הענד, און זיי האָבען איבער די ענדערונג פון וועטער זיך גע'חדוש'ט.

און אז אויף דער וועלט איז א גערעטעניש געקומען און טויזענדע מענ־שען זיינען פון הונגער געשטאָרבען; אז די פעלדער זיינען מיט תבואות פול גע־ווען און די וועלדער מיט בוימער, און מענשען זיינען מיט פערשמאכטע ליפען אומגעגאנגען און מיט פערפראָרענע גלידער אויס מאנגעל אין ברויט און אין האָלץ; אז דיא שפייכלער זיינען מיט כל טוב אָנגעפאקט געווען און אין אָרימע ענגע וואוינונגען האָט מען נויט געליטען, הונגער און קעלט; אז אין פאלאצען האָט מען זיך אין שאמפאניער געבאָדען און אין הושך'דיגע שטיבלאך איז אפילו קיין וואסער ניט געווען, האָבען דיא מענ־שען ניט געקענט פערשטעהן פון וואנען דאָס אונגליק קומט. עס איז זיי ניט איינ־געפאלען אז דאָס איז דיא ארבייט פון די ניט־גוטע, פון די שדים.

געמיינט האָבען זיי, די מענשענקינ־דער, אז פערשאָלטען איז דאָס לאנד גע־וואָרען; אז גאָט איז אויף דעם אָרט אין כעס און האָט די מזל־ברכה פון זיי צוגע־נומען; ביי זיי איז דערפאר געבליעבען אויכצו־וואנדערען אנדערשוואו זוכען זייער חיונה.

— — — — — — — — — — — —

אין א זומפ א טיפען אין א מדבר ערגעץ וויט, וואו מענשען געהען ניט, וואו פויגעל פליהען ניט און בלומען בלי־הען ניט, האָבען שדים צוויי זיך א נעסט געמאכט.

אויך זיי האָבען פאר דעם אשמדי'ס צאָרן געציטערט און זיינען פון געפענ־גענים ענטלאָפען, אָבער זיי האָט דער ווינד אין מדבר פערטראָגען, וואו זיי האָ־בען א צייט לאנג ארומגעבלאָנזשעט, ביז זיי האָבען דעם זומפ אויסגעפונען און דאָרט זיך בעזעצט.

— — — — — — — — — — —

און אז די מענשענקינדער האָבען דעם וואנדערשטאק אין האנד גענומען און זיינען א נייע היים געגאנגען זוכען זיינען זיי אין מדבר געקומען, און פונקט צו דיא שדים געטראָפען.

גליקליך א פריינדליכען פנים צו בע־געגנען און צופריעדען א ליבליכען וואָרט אויסצוהערען, האָבען זיי זיך אן די שדים פערטרויט, ניט וויסענדיג אז מיט ניט־גוטע האָבען זיי א בונד געשלאָסען.

און די שדים האָבען מיט א ווייכען קול צו די מענשען זיך געווענדעט:

„אָרימע ברידער! ס'הארץ פער־געהט אונז פאר רחמנות, ווען מיר זעהען אייער עלענד און פערצווייפלונג. מיר

קענען קיין ליידען ניט זעהען, און טרעה־רען צושמעלצען דיא נשמות ביי אונז. אונזער זומפּ איז גרוים גענוג אייך אלע אויפצונעהמען. און איהר דאַרפט ניט זאָרגען מעהר".

וואָלטען די מענשען א מינוט כאָטש געטראכט, וואָלטען זיי אפשר פערשטא־נען, אז נור שדים קענען ריידען אזוי חניפה'דיג און בעטריגעריש; וואָלטען זיי א מינוט כאָטש געקלעהרט, וואָלטען זיי אפשר זיך געפרעגט וואָס פאר א גאָט האָט די שדים דעם זומפּ פערשאָנ־קען. אָבער ניט געקלעהרט, ניט געטראכט און ניט איבערלייגט האָבען די מענשען געהאנדעלט, און זיי האָבען די הענד פון די שדים געקושט פאר זייער פריינד־ליבקייט, און מיט הכנעה פאר זיי די הימלען אראָבגענומען.

און די שדים האָבען ווייטער גע־רעט;

„אונזער זומפּ איז גרוים גענוג. מען דאַרף איהם נור בעארבייטען; שטעט בויען, הייזער אויפשטעלען, גערטנער זייען און בוימער פלאנצען. דיא ערד איז רייך מיט ברויט, מיט וואסער־קוואַ־לען און טייערע מעטאלען, און אלעס, אלעס, וועלען מיר צוזאמען געניסען, אויב איהר וועט נור וועלען".

צופרידען וואָלטען דיא מענשען געוועזען אפילו דאן ווען מען וואָלט זיי געהייסען בערג רייסען, אבי זייער הונגער צו שטילען, און וועלטען איבערקעהרען אבי זייער דורשט צו לע־שען. נייגעריג האָבען זיי אויף די שדים געקוקט, ווארטענדיג, וואָס אזוינס מען וועט פון זיי פערלאנגען. דיא הערצער פון די שדים זיינען פון ווילדע שמחה שיער צושפרונגען, און זיי האָבען ווייטער גערעדט:

„אונזער זומפּ איז גרוים גענוג, און מיר וועלען איהם פאר אלעמען איינטיי־לען; פאר זיך וועלען מיר בלויז ניין חלקים נעהמען, און אלעם איברינע גיבען מיר אייך אוועק."

אויף א סעקונדע זיינען די שדים שטיל געוואָרען, דעם אויסדרוק צו בע־טראכטען פון די מענשען גזיכטער און דאן האָבען זיי ווייטער גערעדט:

„פון אונזער זומפּ א גרויסען חלק פערשענקען מיר אייך, און בכדי אייך צו ווייזען, וואָס פאר א פערטרויען איהר האָט ביי אונז, גיבען מיר אויך אונזער חלק צו אייך אין דיא הענד אריין, און איהר קענט דאָרט טהאָן וואָס איהר ווילט; אקערן, בראָנען, זייען און שניי־דען — אלעס, וויפיל אייער הארץ גע־לוסט".

וועגען עסען האָבען די שדים א וואָרט ניט דערמאָהנט, און די מענשענקינדער זיינען מיט אלעם צופריעדען געוועזען.

וואָלטען זיי א מינוט כאָטש גע־טראכט וואָלט זיי אפשר איינגעפאלען,

אז זיי דארפען ביי די שדים כלל קיין
טובות ניט בעטען; וואָלט זיי אפשר
אויף דער מחשבה געקומען, אז די חלוקה
איז ניט קיין ריכטיגע געווען, און אז
אויף אזא יושר קען מען זיך ניט שטארק
פערלאָזען. אָבער ניט געקלעהרט, ניט גע-
טראכט און ניט איבערלייגט האָבען די
מענשען געהאנדעלט, און אזוי זיינען זיי
אין שדים'שע הענד אריינגעפאלען.

די פלייסיגע מענשענהענד האָבען
דעם זומפּ אין א גן־עדן פערוואנדעלט;
זייער שוויים און בלוט האָבען דעם באָדען
פייכט געמאכט, און ווייט און ברייט זיי-
נען קאָרן זאנגען געוואקסען, פולע, גרא-
בע זאנגען, וועלכע די שדים האָבען מיט'ן
פולען מויל געפרעסען און דיא מענשען
קוים מיט די ליפּען בעריהרט.

מיילען ווייט האָבען זיך גרינע לאָנ-
קעס געצויגען, וואו שאָף און רינדער האָ-
בען זיך געפּאשעט; גרויסע שטעט מיט
ברייטע גאסען און פיין־פערצירטע פּא-
לאצען זיינען אויפגעבויט געוואָרען, און
ערגעץ וואו אין הינטער־געסלאך האָבען
אויף פערפוילטע שטרוי געוואלגערט זיך
די הענד וואָס האָבען זיי געשאפען.

בלומען האָבען געבליהט, פויגעל האָ-
בען געזונגען, אָבער דעם ריח און געזאנג
האָבען די שדים פערנומען. אין די הינ-
טער־געסלאך, וואו די מענשען האָבען
געוואוינט, איז דער זומפּ געבליעבען,
וואו זשוק און זשאבע האָבען געקוואקעט,
און די לופט איז פערפעסטעט געווען. אר-
בייטענדיג שווער און ביטער ביי די
שדים נושא חן צו זיין, האָבען די מענ-
שען אָן זיך פערגעסען.

עס איז אָבער א צייט געקומען, ווען
א לייכטער שוידער איז איבער די גלידער
פון די שדים דורכגעלאָפען; „וואָס וועט
זיין דאן, ווען די אויגען פון די מענשען
וועלען זיך עפענען, און זייערע מוחות זיך
אויפקלערען?

און דער שרעק איז אומזיסט ניט
געווען; מידע פינגער האָבען זיך מאנ-
כעס מאָל אין פויסטען צוזאמענגעלייגט
און פון בלויע ליפּען האָט זיך אָפט א
קללה ארויסגעריסען; אין אויסגעלאָ-
שענע אויגען האָט א פייערל אויפגע-
פלאמט, און רוהיגע הערצער האָבען קאָ-
כען גענומען.

די שדים האָבען אָבער זייער מוט
ניט פערלאָרען.

— — — — — — — —

נאָך א שווערען ארבייטס־טאג האָט
זיך אן אויסגעמאטערטער מענשענקינד
אויף דער הארטער ערד אויסגעצויגען. און
איז אונרוהיג איינגעשלאָפען; נעבען אים
איז א געעפענטער זאנג געלעגען. די
קערנער זיינען פון די ליפּען ארויסגע-
פאלען ביי דעם אָרימען וועלכער האָט
אליין ניט געוואוסט, וואָס ער וויל מעהר
— עסען אָדער שלאָפען.

און ווען דער מענשענקינד האָט די

אויגען געעפענט, איז דער זאנג פער־שוואונדען געווען.

און די שדים האָבען זיך ווילד צו־שריען:

„גנבים זיינען ביי אייך פאראן! דעם ביסען פון מויל וואָלט איהר איינער ביי'ם צווייטען אויסגעריסען! אויף שלאנגען האָבען מיר רחמנות געהאט!"

און די מענשען האָבען די קעפּ אראָב־געבויגען און געשוויגען.

אויף א ווײלע האָט א טויטע שטיל־קייט דאָרט געהערשט, די שדים האָבען ווידער אויסגעשריען:

„וועכטער מוז מען מאכען! היטער פאר אייער האָב און גוטס. היינט האָט מען בלויז א זאנג גע'גנב'עט וואָס וועט מאָרגען זיין?"...

און מען האָט וועכטער געמאכט.

קיין איינציגע זאנגען האָט מען שוין ניט גע'גנב'עט; דיא וועכטער האָבען געזאָרגט, אז אזעלכע גנבות זאָלן מעהר ניט פאָרקומען. די שדים האָבען מעהר ניט געציטערט און מעהר ניט געשריען, דערפאר האָבען זיי געלאכט, ווילד און שפּאָטיש געלאכט....

דער ערשטער שנעע

פערטראכט זיצט יהוה, אומעטיג און פערזאָרגט; חרטה האָט ער, דער אלמעכ־טיגער, אויף דעם וואָס א נדר האָט ער זיך געגעבען, מעהר קיין מבול ניט צו ברייננען.

זינדיג זיינען זיי, די מענשענקינ־דער; שלעכט און פערברעכעריש פונקט ווי דעמאָלט, ווען יהוה האָט די פענס־טער פון הימעל געעפענט און די מיי־לער פון אָפּגרונד און עס דאָט גערעגענט, געגאָסען אזוי לאנג ביז פערפוילט זיינען געוואָרען די לייבען פון די זינדער, און זייערע ביינער צוקראָכען.

איצט אָבער איז ער געבונדען יהוה: געשוואָרען האָט ער מעהר קיין מבול ניט צו ברייננען, און אויף דער ערד געהט אלעס אזוי קאפּויר!... אין גאָט גלויבט מען ניט, אין שוהל געהט מען ניט, די פרעדיגער וויל מען ניט הערען, און די וועניגע וואָס טוען עס יאָ, זיינען פערשטעלט און מאסקירט..

פון אונטער'ן כסא הכבוד קריכט לאנגזאם ארויס דיא פינסטערע גע־שטאלט פון'ם שטן. אין זיינע גרינע שלאנגען־אויגען בלישצעט א בייזער פייערל, און א וואָרף טוענדיג א לאנגען, דורכדרינגענדען בליק אויף יהוה'ס צו־קנייטשטען שטערן, צולייגט זיך א משונה־הנאה'דיגער שמייכעל אויף זיינע ליפּען. ער פערבייסט די צונג צווישען

זיינע אויסגעסצירעטע צייהן און האלט זיך קוים איין ניט ארויס צו פּלאטצען אין א געלעכטער.

א מינוט שפּעטער ליגט שוין דער שטן נעבען יהוה'ס פיס, און קושענדיג דעם זוים פון זיין מאנטעל רופט ער אויס מיט הכנעה:

„גרויסער גאָט! ווער איז דער רשע וואָס האָט דיין הייליגקייט אזוי דערצאָרענט? בעפעהל און איך וועל איהם אין שטיקער צורייסען!"

„זיי זיינען עס, סמא"ל, די אונגלויביגע מענשען", האָט יהוה אויסגערופען און א צייכען געגעבען, דער שטן זאָל זיך אויפהויבען, „אראָב זיינען זיי פון'ם גלייכען וועג; מיין תורה האָבען זיי פערלאָזען, מיינע פערטרעטער הערען זיי ניט, און פון מיינע ווערטער ווילען זיי ניט מעהר ויסען".

„די פערשאָלטענע" קריצט דער שטן מיט די צייהן בשעת זיין הארץ קלאפּט פאר שמחה „א מבול ברייננ אויף זיי. גרויסער גאָט!"

„אָבער מיין שבועה?"...

דער שטן פערטראַכט זיך. אָבער פּלוצלינג שפּרינגט ער אויף; א געדאנק איז איהם איינגעפאַלען.

„גרויסער גאָט!" זאָגט ער מיט התפעלות „דו מיט דיין טייערע תורה, האָסט שוין לאנג צו אלעם א מיטעל געפונען; אויף יעדען וואָרט האָסטו פינטע־לאך און שטריכעלאך געמאכט, און ווי מען וויל, קען מען זיי ערקלעהרען. דיינע גערעכטע משפּטים זיינען אזוי גוט איינגעשטעלט אז מען זאָל אלע מאָל אין זיי געפינען דאָס וואָס מען דארף און דאָס וואָס מען וויל... האָסטו אן איסור געמאכט, האָסטו א „ויש לישב" ביי דער זייט איהם געגעבען, און טאָמער, גרויסער גאָט, איז דאָס נאָך ווייניג געוועזן האָבען דיינע מרא דאתרא'ס פאר דעם רעשט געזאָרגט... איז מיט א פּשט'ל איז מיט א דריידעל — פערפאַלען אָבער, גרויסער גאָט, קען מען אין דיין תורה ניט ווערען".

דער שטן איז אויף א מינוט שטיל געוואָרען. יוהוה'ס פנים האָט זיך אביסעל אויסגעלייטערט, און דער שטן האָט ווייטער גערעט:

„אמת טאקע, גרויסער גאָט, קיין מבול פון וואסער טאָרסטו ניט ברייננען, אזוי שטעהט אין דיין תורה, אָבער אויף שנעע האָסטו דאָך קיין שבועה ניט געגעבען".

דער שטן איז פערשוואונדען געוואָרען און יהוה דאָט איהם פערשטאַנען.

— — — — — — — — — — —

און די לופט איז פּלוצלינג קאַלט געוואָרען, און פון הימעל האָבען זיך קלאָהר־ווייסע פינטעלאך גענומען שיטען און שיטען—דאָס איז דער ערשטער שנעע געוועזן...

האבען די מענשענקינדער זיך תהלת דערשראקען. עפעס א חדוש איז עס זיי געווען, א וואונדער; שפעטער אבער ווען זיי האבען אביסעל זיך בערו־היגט, האבען עטליכע זיך אנגעטאהן א כח און אין דרויסען ארויס. נאכדעם האבען דיא איבריגע זיי נאכגעטהון...

און די זעקס־עקיגע, ווייס־צארטע פינטעלאך זיינען דערווייל אלץ מעהר און מעהר געפאלען; דער גאנצער גרונד איז מיט זיי שוין פערדעקט געווען.

העכער און העכער האט זיך דיא שנעע־מאסע אנגעליגט, און דיא פינטע־לאך זיינען אלץ געדיכטער געווארען און סך'ענווייז געפאלען.

און דיא מענשענקינדער האבען מיט שרעק און שטוינען צוגעקוקט, וויא עס ווערט א תל פון יונגע, בליהענדע בלו־מען; וויא עס פערבוויגען זייערע קעפ־לאך דיא ראזען אונטער דיא שנעע דעקע, און אליין האבען זיי שוין אויך דיא קעלט געפיהלט, די זינדיגע! זיי האבען נאך אלין ניט פערשטאנען, אז דאס איז יהוה'ס ראכע, אז א שנעע־מבול איז אויף דער ערד געקומען.

און בייסענדער און בייסענדער איז דיא קעלט געווארען. ווילען די מענשענ־קינדער זיך אין זייערע הייזער אריינכא־פען און זעהן, וואס ווייטער וועט זיין, קענען זיי ניט; דער שנעע האט דעם אריינגאנג פערלייגט!

ערשט דאן האבען זיי אלעס פער־שטאנען...

און דיא פעהיגע, דיא שטארקע און מוטהיגע; דיא פלייסיגע, דיא טהעטי־גע און בראווע האבען זיך כלל ניט אב־געשראקען; א מלחמה זאגען זיי, ווע־לען זיי פיהרען מיט יהוה'ן, און לאז עס זיין וואס עס וויל.

לאכט דער שטן, אבער זיי קימערן זיך ניט...

און דיא טויזענדע הענד האבען זיך באלד אין שנעע געווארפען, און שנעל וויא דיא רוחות האבען זיי איהם הויי־פענווייז פערווארפען ערגיץ ווייט, ווייט אוועק; דיא פינגער זיינען ביי זיי רויט געווארען, די אדערן בלויער, אבער גלייך וויא זיי געהט עס גאר ניט אן; זיי אר־בייטען אלץ מיט מעהר כח און געשיקט־קייט...

אבער זיי ציטערן, דיא אונפעהיגע, דיא שוואכע און מוטהלאזע; א שוידער לויפט דורך דיא פוילענצער, דיא טויגע־ניכטסען און שרעקענדיגע. מורא האבען זיי מיט יהוה'ן זיך איינצורייסען. אפשר, אפשר... און דער „אפשר" טאטשעט, ווי א ווארעם זיי.

און אז זיי זעהן, וויא עס ארבייטען דיא פעהיגע, פלייסיגע און טהעטיגע, גלויבען זיי תחילה ניט אז זיי וועלען אויספיהרען; אבער אז זיי זעהן, וויא דיא ארבייט ווערט געטהאן אזוי שנעל,

אזוי ערנסט, גלויבען זיי ניט אז יהוה וועט אויפהערען. און אזוי צאפלען זיי זיך, וויא דיא שדים, צווישען גאָט און מענש.

דיא קעלט איז שטארקער שוין געוואָרען און דיא פליסיגע האָבען א מיטעל געזוכט, וויא זיך צו שיצען; שפּעטער האָט א טייל פון זיי ווארימע קליידער פאר'ן קערפער געמאכט און הענטשקעס פאר דיא הענד.

אויב רחמנות האָבען אויף דיא פּוילענצער שרעקעדיגע, קליידער בעקומען, און ווען דיא פליסיגע האָבען דערפאר א דאנק געקראָגען, זיינען זיי רויט געוואָרען — דאָס איז דער ערשטער דאנק געוועזן; ביז דאן האָט יעדער דאָס זייניגע געטהאָן, און קיינער האָט קיינעם ניט דאנקען געדארפט.

און אז דיא פליסיגע האָבען געזעהן, וויא אונבעקוועם עס איז מיט דיא הענד דעם שנעע צו ראמען, און אז דער שנעע איז אונטען פעסט פערפראָרען, האָבען זיי א תחבולה געזוכט דערצו: באלד איז די לאָפּעטע געמאכט געוואָרן, דער בראָך־אייזען און דיא האק.

שפּעטער האָבען זיי דיא טאטשקע בעשאפען, מיט וועלכע זיי האָבען דעם שנעע וועיט פערפיהרט, און דיא דאמפף־מאשין, וועלכע האָט איהם דאָרט צושמאָלצען.

און זעהענדיג די געאָפּפערטע כחות, זיינען די שוואכע און פוילענצער מוטיגער געוואָרען, און זעהענדיג די פערפראָרענע און געפאלענע, זיינען זיי מוטלאָזער געוואָרען.

און דער שנעע איז מאסענווייז געפאלען, אָבער אויך מאסענווייז אָבגעראמט און צולאָזען אין שמוציגע וואסער; די העק און בראָך־אייזענס זיינען טהעטיג געוועזן דעם פערגליווערטען אייז צו האקען; דיא לאָפּעטע און דיא טאטשקע האָבען א מינוט ניט גערוהט, און די דאמפף־מאשין האָט אויך דאָס איהריגע געטאָהן. דיא הענד פון די פליסיגע האָבען אלעם איבריגע פערזאָרגט.

און די שוואכע און פוילענצער האָבען תחילת געקושט די הענד פון די פליסיגע, שפּעטער זיינען זיי מיט א דאנק אָבגעקומען. נאָכדעם האָבען זיי גאָר געשוויגען, און צום סוף האָבען זיי ניט אנדערש געמיינט, אז אזוי בעדארף עס זיין, אז יענע דארפען אלעם טאָהן פאר זיי.

— — — — — — — — — —

אויפגערעגט איז יהוה, אין כעס אויף די מענשענקינדער, וועלכע האָבען איהם גובר געוועזן; עס געהט א רויך פון זיין מויל, און פון זיינע אויגען שפּריצען פייער־פונקען; עס ציטערט דער טהראָן אונטער איהם און די מלאכים ווארפט עס איילען־הויך פאר שרעק...

„פערשאָלטען זאָלען ווערען די אונ־

גלויביגע!" האָט א דונער געטהאָן די געטליכע שטימע, „דיא הענד, וואָס האָבען די טאטשקעס געפיהרט, זאָלען צו זיי צוגעשמידט בלייבען! די לאָפּעטע, די האק און דער בראָך־אייזען זאָלען פערגליווערט ווערען צווישען די פינגער פון די יעניגע וואָס האָבען זיך מיט זיי בענוצט, און לדור־דורות זאָל עס צו זייערע קינדער און קינדס קינדער איבערגעהן. די דאמפף־מאשין זאָל זייערע כחות רויבען און דעם לעבען פערקירצען, און די יעניגע וואָס האָבען זיך געוואָרפען אי אהין, אי אהער, זאָלען אויף אלע מאָל אזוי פערבלייבען, שוואך און פויל, ווי זיי זיינען געווען, אָבער דערפאר וואָס זיי האָבען דיא הענד געגען מיר ניט געהויבען, זאָלען זיי זייער נאהרונג און קליידער, פונקט ווי איצט, פון יענע קריגען: יענע זאָלען האָריוועןן און די זאָלען געניסען; יענע זאָלען זייען און שניידען און די זאָלען עסען".

דעם שטן'ס ווילדער געלעכטער האָט די לופט פערקלונגען, און ציטערענדיג מיט אלע זיינע גלידער, האָט מיכאל א פרעג געטאָהן:

„גרויסער גאָט, ביז וואנען?"

און יהוה האָט געענטפערט:

„ביז יענע וועלען אויפהערען צו געבען..."

מיתות בית דין

גענווידמעט די קרבנות פון „גערעכטיגקייט"

ווען גאָט האָט די וועלט בעשאפען האָט ער דעם מענשען, דעם בחיר היצורים אייביג לעבען אָנגעשריעבען. דורך זיינע זינד אָבער האָט דער ערדענקינד דעם טויט פערדיענט און פון דעמאָלט אָן האָבען זיי שטארבען אָנגעהויבען, די רשעים, איינער פריער, דער צווייטער שפּעטער. געשטאָרבען איז מען פון אלטקייט, פון שוואכקייט און פון נאָך אזעלכע נאטור־קללות וואָס זיין ליבער נאָמען האָט אויף דעם מענשען אָנגעשיקט.

דעם מענשען איז אָבער ווייניג געווען גאָט'ס פורעניות און ער האָט זיך אייגענע צרות געשאפען. און אז אויף דער ערד האָבען די ציוויליזירטע מענשענקינדער דעם שווערד אויסגעפונען און איהם שארף געשליפען דעם צווייטענס בלוט צו פערגיסען, איז די פמליא אין הימעל זיך צוזאמענגעקומען און האָט געקלעהרט, וועלכע רשעים זאָלען דורכ'ן שווערד געטויטעט ווערען. און צו דיא שווארצע חתימה פון

די זינדיגע איז נאָך א טויט צוגעקומען און דער סופר פון בית־דין האָט מיט רויטע טינט פערצייכענט: דער וואָס האָט זיך מיט׳ן שווערד בענוצט דער זאָל דורך איהם שטארבען.

אָבער דיא ציוויליזירטע מענשענ־קינדער האָבען מיט יעדען חודש, מיט יעדע וואָך, מיט יעדען טאָג און מיט יעדע שעה מעהר פּראָגרעסירט און מעהר מאָרד־אינסטרומענטען אויסגעפונען. די פּמליא אין הימעל האָט דאריבער רוהען ניט געקענט און אלע וויילע אסיפות געהאט. דיא גראדען פון עבירות האָבען טאג־טעגליך געמוזט געענדערט ווערען ווייל מען האָט בעדארפט קאנדידאטען מאכען פאר דיא נייע מאָרדוואפען.

און אזוי האָט מען געגנוג רשעים אויסגעקליעבען פאר׳ן שפּיז, פאר פייל־און־בויגען און פאר פּולווער; פאר גיפט, פאר רפואות און פאר אנדערע נאטור־כחות, וועלכע די ציוויליזירטע מענשענ־קינדער האָבען פערשטאנען ווי אויסצו־נוצען צום שלעכטען.

איז די פּמליא פריער ערשטוינט געוועזען איבער די שארפקייט פון מענ־שענס שכל וועלכער רוהט ניט און ראסט ניט, וועלכער שטעלט זיך מיט קיין זאך ניט צופריעדען און זוכט און פאָרשט די סודות פון נאטור, אָבער מיט דער צייט איז דער מענשליכער פּראָגרעס זיי מיאוס געוואָרען.

קיין מנוחת שעה האָבען זיי ניט געהאט! אלע טאָג אסיפות; אלע טאָג אויפ׳ס ניי בלעטערן דיא רשעים־ליסטען און זיי איינטיילען פאר ניי־אויסגע־קלעהרטע מיתות; אלע טאָג וועגען און מעסטען די עבירות, פערהערען, בע־טראכטען די טענות, ריידען, זאָגען, זיך קריגען — עס איז זיי איבערדריסיג גע־וואָרען.

— — — — — — — — — —

ווידער נייעס! - דיא עלעקטרישע קראפט האָבען מענשען ענטדעקט און די פּמליא זיצט און שוויצט. וואו נעהמט מען רשעים? עס זיינען שוין באלד מעהר שטראפען דאָ, ווי זינדיגע. די זעלבע האָבען שוין זייערע חתימות, זייערע טויטען, וואו נעהמט מען נייע?

און עס שוויצט די פּמליא, עס קלעהרען די סנהדרין, און זייען פּער־צווייפעלט. „קארג עפּעס מיתות פּאראן, וואָס מען דארף נאָך?" מורמלען זיי מיט א שטילען בייזער.

ניטאָ מעהר", שרייט אויך אויפ׳ן קול דער יושב־ראש, „איך האָב אלע ביכער נאָכגעזוכט און קיין נייע רשעים ניט געפונען. ווער עס איז פּאר פּייער בעשטימט און ווער פאר וואסער; ווער פאר הונגער און ווער פאר דורשט אָבער זיין משפּט האָט שוין יעדער. די תורה איז שוין 10 מאָל אזוי שווער געוואָ־רען, יעדע מינוט ווערען נייע חוקים גע־

שאפען אבער עס קלעקט אלץ ניט צו מאכען אזוי פיעל רשעים ווי פיעל מען דארף פאר אלע מיתות".

און גלייך ווי ער זאל וועלען אויפ־רייצען דעם יושב־ראש, טרעט איינער פון די סנהדרין ארויס און ערקלעהרט, אז דיא נייערפונענע קראפט קען עטליכע מיתות פערשאפען: די דראטען אין וועלכע זי געפינט זיך, די וועגען וואס ווערען דורך איהר געטריבען און די מא־שינען וואס זי זעצט אין בעוועגונג איז יעדער פאר זיך א מלאך המות. מען מוז דאריבער פאר יעדען גענוג זינדיגע געפי־נען וועלכע זאלען דורך זיי שטארבען.

און עס שוויצט די פמליא, עס קלע־רען די סנהדרין און זיינען פערצווייי־פעלט, וואס טהוט מען? וואו נעהמט מען רשעים?...

און עס ווערט שווערער די תורה, מעהר און שטרענגער די חוקים, שווער אויסצוהיטען זיינען זיי, מען בינדט יע־דען טריט, מען קאוועט יעדען צונג, מען לאזט קיין הארץ רעגעלמעסיג ניט שלא־גען, און קיין אטהעם אבכאפען. רשעים דארף מען פאר די טויט־אינסטרומענטען און מארד־געצייג און מאכט עס ניט אויס דורך וועלכע מיטעל, קריגען מוז מען זיי!...

מיד, פערמאטערט אין די פמליא, און די סנהדרין הויבען זיך פויל אויף פון די ערטער, אויף וועלכע פיעלע פון זיי זיינען שיער ניט איינגעשלאפען פון לאנגווייליגקייט. פלוצלונג שרייט איי־נער אויס:

„מחשבות'ן, נאך א מלאך־המות האבען די מענשענקינדער אויסגעפונען, — דיא גערעכטיגקייט!"...

„גענוג! ניטא מעהר קיין רשעים!" האבען די מידע סנהדרין געשריען, „אויסהאלטען קען מען פון זיי ניט!"...

„די גערעכטיגקייט פאר די גערעכ־טע!" האט איין שטימע זיך געלאזט הערען. און אבי ניט ווייטער צו שוויצען האבען די איבריגע פאטאקעוועט:

„די גערעכטיגקייט פאר די גע־רעכטע!"....

און אין די ליסטע פון שטראפען, פון חולאת'ן און מיתות, אונטער דעם קע־פיל „גערעכטיגקייט" האט דער סופר פון בית דין מיט גרויסע ווערטער און רויטע טינט פערצייכענט „די גערעכטע"...

דיא הינד

א מאל איז געוועזן א בעל־הבית און דער בעל־הבית האט א סך בהמות גע־האט אין זיינע שטאלען.

די קיה האט ער געמאלקען, די שעפסען געשארען און די הינד צוגע־ווארפען א ביין.

אמאל זיינען דיא ביינער פעט גע־וועזן, אבער וואס ווייטער זיינען זיי מא־

גערער געוואָרען. די קיה האָבען זיך ניט געבריקעט און זיך געלאָזט מעלקען; די שעפּסען האָבען געשטומט און זיך געלאָזט שערען און די הינד זיינען דאָריבער אן איבריגע זאַך געוואָרען. דערצו זיינען זייערע ציין שוין פערפוילט געווען פון בייסען און זייער קול הייזעריג פון בילען, צו וואָס זשע האָט דער בעל־הבית זיי געדארפט?...

אמת, א צייט איז געווען ווען די הינד האָבען איהם נוצען געבראכט; א צייט איז געווען ווען די הינד האָבען שארפע ציין געהאט און גזונדע מיילער צו האווקען און בייסען יעדע קוה און יעדען שעפּס וואָס האָט די העזה געהאט זיך צו פערקרימען ווען מען האָט צוזאַמען מיט זייער מילך און וואָל די בלוט אויסגעצאַפּט פון זיי און די פלייש געריסען. אָבער פאר געוועזענע צאָהלט מען ניט און היינט זיינען די קיה און די שעפּסען ווי בלויז פון מילך און וואָל געמאכט. פון בלוט און פלייש איז קיין שפּור ניט געבליבען, צו וואָס זשע האָט דער בעל־הבית די הינד געדארפט?...

אָבצואָגען די הינד האָט דער בעל־הבית קיין מוט ניט געהאט. פאָרט געטרייע דינער געווען! און ער האָט זיי אלץ מאָגערערע ביינער צוגעוואָרפען זיי זאָלען אליין פערשטעהן וואָס מען מיינט. זיינע בליקען האָבען אויך געגוג גערעט און די הינד האָבען פערשטאַנען אז שלעכטע צייטען האָבען זיך אָנגעפאנגען.

געוואוסט האָבען זיי די ארימע הינד אז זיי איז איצט שלעכט פון ביידע זייטען. צוזאַמען מיט זייערע ציין האָבען זיי זייער חן פערלאָרען ביי'ם בעל־הבית אין די אויגען און דיא קיה און די שעפּסען געדיינקען נאָך געוויס די שטיקער פלייש וואָס די הינד האָבען פון זיי געריסען כדי פון בעל־הבית א פעטערן ביין צו בעקומען.

און נאָך א לאנגען קלעהרען איז דאָך ביי די הינד געבליבען אז זיי זאָלען צו די קיה און שעפּסען זיך ווענדען. יענע זיינען פאָרט בהמות, מען וועט זיי לייכט קענען איינריידען אז די הינטישע נשמות ווילען באמת זיך מחזיר למוטב זיין און איינס פון די ביידע: וועלען די קיה און שעפּסען כח האָבען זיך ענטקעגען בעל־הבית צו שטעלען וועלען די הינד אויף זייער צד זיין און ווען ניט, וועלען זיי דאן צום בעל־הבית זיך צולאָסצען — דערפאר האָט א בעל־הבית אויף האָלד און אזוי איז געווען.

די הינד, גרויסע מיילער פון אייביגען, האָבען די קיה און די שעפּסען פערופען און צו זיי אזוי געזאָגט:

„גענוג האָט דער בעל־הבית אייער מילך געזויפט און וואָל געברויכט; גענוג האָט ער אייך שטרוי געגעבען אנשטאט זאפטיגע גראָז — גענוג!

איהר ווייסט אז אונז פעהלט קיין זאך ניט, און דאָך האָט אייער לאגע אזוי טיף גערירט אונז אז מיר האלטען מיט אייך און וועלען צוזאמען קעמפפען, מורד זיין געגען בעל־הבית!"

און די בהמות האָבען ניט פערשטאנען וואָס דאָ טהוט זיך. די הינט מיט זיי? דאָס האָבען זיי ניט ערוואַרטעט. געמיינט האָבען זיי, אז די צייט איז געקומען, ווען קאַץ און מויז, קינד און שלאנג און הונד און שעפּס וועלען צופרידען לעבען און זיי האָבען פאר שמחה געטאנצט; ניט בעגריפען האָבען זיי, אז דערפאר ווילען די הינד מיט זיי צוזאמען געהן ווייל בײַ'ם בעל־הבית קענען זיי קיין שוץ ניט געפינען — בהמות, וויא אזוי האָבען זיי עס געקענט בעגרייפען?...

און אז די מלחמה האָט זיך געדארפט אָנהויבען האָט דער בעל־הבית זיך תחלת דערשראָקען. ער האָט אָבער זיינע הינד צו גוט געקענט און געלאָזט וויסען אז ער וועט די שטאלען צושליסען און די בהמות קיין שטרוי אויך ניט געבען...

האָבען די בהמות זיך דערשראָקען און די הינד זיינען צום בעל־הבית געקומען, זיך צו איהם געלאָסצעט און זי נע שטיוועל געלעקט מיט זייערע האלב־רויטע צינגער. „געטריי זיינען מיר דיר" האָבען זיי געזאָגט „געטריי ביז'ן טויט. נור צוליב דיר, גרויסער און גוטער בעל־הבית זיינען מיר צו די גרויסע מדרגה פון הינד געקומען און מיר זיינען דיינע, דיינע. מיר זיינען ניט קיין מורדים אזוי וויא זיי".

געוואוסט האָט דער בעל־הבית אז דאָס איז חניפה און ער האָט געוואָלט זיי אין די הינטישע פּנים'ער אָנשפּייען. ער האָט אָבער די שפּייעכץ בעהאלטען פאר אן אנדער צייט, א בעסערע...

און די קיה מיט די שעפּסען? זיי קייען ווייטער שטרוי!...

דער גולם

(פון ווילנער פּנקס)

אז דער גאון האָט א גולם געמאכט ווייסען אלע, אָבער ווי אזוי ער האָט איהם געמאכט—דאָס ווייסען נור יחידי סגולה.

אז דער גולם האָט אלע ארבייט געטאָהן, אויב מען האָט איהם נור געהייסען וויים יעדער, אָבער וויא אזוי ער האָט עס געטאָהן—דאָס איז א סוד.

א מקובל איז דער גאון געוועזן, האָט ער פון ליים און בלאָטע א מענשען געמאכט; א מענש מיט הענד און פיס, מיט שטארקע מוסקולען און געזונדע פלייצעס.

האָט מען בעדארפט האָלץ האקען הייזער צו בויען, האָט מען דעם גולם

נור איין וואָרט געזאָגט: „האק“, און ער האָט געהאקט און געהאקט ניט מיד־ווערענדיג; האָט מען בעדארפט שטיינער רייסען, ציגעל קנעטען, ליים טרעטען און פאבריקעס סטרויען—האָט דער גולם עס אליין געטאָהן.

וויא אזוי? א קליינינקייט האָט דער גאון געטאָהן. בשעת ער האָט דעם גולם'ס גלידער אויסגעקנאָטען האָט ער אין זיינע אָדערן קיין ווארימע בלוט ניט אריינגעגאָסען; זיין מארך־ביין האָט ער פון ליים געמאכט און אין דעם אָרט וואו ס'דארף שלאָגען א פיהלענדע הארץ האָט ער אריינגעטאָהן בלאָטע, פשוט'ע בלאָטע וואָס מען טרעט מיט די פיס.

און אז אין שטאָט האָט זיך געוויזען אזא לייםענער מענש, האָט זיך יעדער מיט איהם בענוצט און געשאפט ווי מיט זיין אייגענס. ער האָט ביי יעדען פעטשירעס געהייצט, וואסער געטראָגען און פייער געמאכט; ער איז א גולם געווען, און האָט ניט געוואוסט אז ס'איז דאָ עפּעס אזוינס וואָס רופט זיך סכנה, אָדער וואָס איז צו שווער.

אזוי איז דער גולם א קהל'שער געוואָרען, בעלאנגט צו אלעמען און געארבייט פאר אלעמען. שלאָפען פלעגט ער אויפ'ן בית המדרש בוידעם, אויב מען האָט איהם געזאָגט אז עס איז שוין צייט דערצו, אז ניט האָט ער געקענט אויף זיין נעכט, דערויף איז ער דאָך א גולם געווען, וואָס טהוט נור וואָס מען הייסט איהם.

אז דער גאון האָט א גולם געמאכט, ווייסען אלע, אָבער ווי אזוי ער האָט איהם געמאכט—דאָס ווייסען נור יחידי סגולה. . .

וואוהין?

זאָל ער געהן ווייטער? וואוהין? איבער זיין קאָפּ, רונד און ארום וויא ווייט זיין אויג קען בליקען, איז בערשפרייט א פייער־רויטער, קופּערנער הימעל, און אונטער זיינע פיס ציהט זיך אן אונענדליכע, זאמדיגע וויסטע; קיין בוים, קיין בלום און קיין גרעזעלע איז ניט צו זעהן, און קיין הויך, קיין אָטהעם פון א לעבעדיגע זעעלע איז ניט צו פיהלען. נור ער אליין איינזאם און עלענד, וואנדערט דאָ ארום זוכענדיג אן ענד, א ברעג צו דיזע אימה'דיגע וויסטע.

און די הייסע, צוגליטע זאמדשטיינדלאך קריצען אונטער זיינע פיס און רייצען אויף זיינע נערוועןׅ; זיין קאָפּ איז כמעט פערברענט פון דיא שרעקליכע היץ, דיא בלוט פליסט האסטיג און רעש'דיג אין זיינע אָדערן און אין דיא שלייפען האקט איהם ווי מיט האמערס, דאָך געהט ער ווייטער.

ווייטער, ווייטער, אָהן א ציעל און אָהן א צוועק; ווייטער, ווייטער, ניט געפינענדיג קיין שפור, קיין צייכען פון לעבען.

וועט ער אין מדבר אויסגעהן? וועט די פייער־הייסע זאמד זיין דער קבר אין וועלכען ער וועט געפינען רוה נאָך זיין לאנגע, געפעהרליכע רייזע אויף דיזען פוסטען און איינזאמען וועג? וועט ער דאָ ניט בעגעגנען א לעבעדיגע זעעלע, וועלכע זאָל א ביסעל צוטרייבען זיינע מרה־שחורה'דיגע געדאנקען און איהם געבען א שטראהל האָפנונג אויף בעסערע צייטען? וועט זיך דיזע וויסטע קיינמאָל ניט ענדיגען, און זיין לעבענס־

לאנג וועט דער פיעריגער הימעל איהם ברענגען און שטיקען? וועט דא קיינמאל ניט וואקסען א בוים אדער א בלום צו ערפרייעשן און ערמונטערן דעם מידען וואנדערער?

זאל ער געהן וויטער? וואוהין? איבעראל דער זעלבער הימעל, אי־בעראל דיא זעלבע זאמד, צו וואס זאל ער ברעכען זיינע אפגעשוואכטע, מידע פים און געהן וויטער?

הא, וואס הערט ער? א געביל פון הינד? נארט איהם זיין פאנטאזיע ניט אפ? ניין, ער הערט דאס בילען פון אמת'ע, לעבעדיגע הינד.

וויטער, וויטער, וואנדערער! דריק פעסטער איין דעם וואנדערשטאק אין דיין האנד און געה פארווערטס! דארט וואו הינד זיינען דא, מוזען מענ־שען אויך זיין!...

שפייען

(א מעשה'לע פאר קינדער.)

א מאמע מעג זיך א מאל אנקוועלען פון איהר קינד'ס א חכמה'לע, וואס א גרעסערעס קינד וואלט דערפאר געוויס בעשטראפט געווארען; א טאטע מעג זיך די גרעסטע הנאה האבען, ווען דאס מיזיניקעל זיינס רייסט איהם די בארד, ווען ער האלט עס אויף די הענד, פון דעסטוועגען דארפט איהר קינדערלאך וויסען אז רייסען דעם טאטענס בארד איז ניט אזא חכמה, און אז טאהן אזא זאך, וואס ווען אן אנדערער וואלט עס געטאהן וואלט ער בעשטראפט געווארען, דארף מען ניט.

מען בעדארף עס ניט טהאן, איינ־פאך דערפאר, ווייל אויסער טאטע־מאמע און אויסער עטליכע פריינד, וואס גיבען א קניפ אין בעקעלע בשעת מען טהוט עס, זיינען דא א סך אויסערליכע מענ־שען און אויסערליכע זאכען וואס ווילען דאס ניט ליידען, און פון זיי קען מען א מאל די פערדיענטע שטראפע בעקומען.

איך מיין חלילה ניט אייך צו מוסר'ן ליבינקע קינדערלאך, איך וויים, אז מוסר'ן העלפט זעהר ווייניג. איך וויל נור אייערע ביינדעלאך פערהיטען מיט אייך זאל אזוינס ניט פאסירען, ווי מיט דעם אינגעל, פון וועלכען איך געה אייך דא דערצעהלען.

הערט זשע מיך אוים:

א מאל איז געוועזן א אינגעל מיט א סך קינדערשע זיטען.

איך וויים ניט, צו פאר ווילדקייט, צו פון דער געוואהנהייט גרינג צו שעצען אלץ וואס האט קיין שכל אדער קיין מוט זיך צו פערטהיידיגען, האט ער ליעב גע־האט צו שפייען אויף'ן גלאז פון דעם לאמפ, וואס האט אין דיא גרויסע ווינ־טער־אבענדען בעלויכטען זייער הויז.

עפעס האט ער געפיהלט א מאדנעם פערגעניגען שפייענדיג אויף'ן גלאז, און וואס מעהר ער האט געשפייט, האט זיך זיין ווילדקייט פערגרעסערט און ער האט נאך מעהר געשפייט.

און דאס גלאז האט געשוויגען. פאר וואס?...

ערשטענס, איז ער שוין געוועזן גע־וואהנט דערצו, פון זיין געבארען־טאג אן. יעדעס מאל, ווען די דינסטמיידעל פלעגט איהם געפינען א ביסעל פעררוי־כערט פון'ם פייער, פלעגט זי איהם אב־שפייען ווי גרויס ער איז געוועזן, און אזוי

לאַנג רייבען ביז דיא שוואַרצקייט צוזאַ־
מען מיט קליינע טיילכלאך פון איהם
אליין פלעגט אראבפאלען. און דאן האָט
ער געשוויעגען, ווייל זי האָט איהם איינ־
גערעדט, אז זיא טהוט עס פון זיינט וועגען,
ער זאָל ווערען א ביסעל ריינער און
שעהנער. און אפשר האָט ער געשוויגען
דערפאר, ווייל ער איז געגאָסען געוואָרען
פון גלאָז — א מעטאל, וואָס פיהלט ניט.

וואָלט ער ווי א מענש פון פלייש און
בלוט געקנאָטען געווען, וואָלט ער אפשר
טאקע פון דער דינסטמיידעל זיך אויף
ניט געלאָזט שפּייען, און וואָלט איהר גע־
הייסען זיך אבוואשען איהר אייגענעם,
פון אויוועז פערשוואַרצטען פּנים, און
זיך ניט דאגה'ן פאר זיינעם, וואָס איז נור
עטוואס פעררויכערט. אזוי אבער ווי ער
איז געווען פון גלאָז, האָט ער געשוויגען.

מען האָט דעם לאָמפּ אָנגעצונדען, און
דאָס גלאָז האָט געגומען וואַרימער ווערען.
דאָס אינגעל האָט זיך ניט געקימערט וועגען
דעם און ווייטער געשפּייט. און אז
דאָס אינגעל האָט נאָך אלץ ניט אויפגע־
הערט שפּייען, איז דאָס גלאָז תחילת ווי
בייז געוואָרען און האָט זיין כעס אויס־
געדריקט אין קליינע וואסער־בלעזלאך,
וועלכע האָבען אומגעטאנצט אויף איהם
און געזידט און געקאָכט.

•

ווען זיין היטץ האָט אבער דערלאַנגט
צו א הויכען גראד האָט ער פאר כעס גע־
פּלאצט, און א שטיק הייסע, ברענענדיגע
גלאָז האָט געטראָפען דעם ווילדען אינ־
געל, גליך אין פּנים אריין.

* * *

היט אייך, קינדערלאך, היט אייך!...

פערצווייפלונג

„און זי שטעהט און קוקט פערצוויי־
פעלט...

אימער ברייטער און ברייטער ווערט
פערצווייגען דער טייכעל איבער די גרי־
נע בליהענדע פעלדער, די וואסער פער־
פלייצט אלץ מעהר און מעהר טרוקנע
ערד, שווינקט און וואשט אָב אלץ וואָס
קומט אין וועג... דער שטראָם רייסט
ביסלעכווייז אויס יעדע בלום און יעדען
בוים, און די קליינע כוואליעס פּאטשען
און רוישען וואָס ווייטער אלץ שטארקער,
שרעקליכער און רעש'דיגער.

און דאָרט אויף יענעם בוים איז
איהר נעסט, דארט האָט זי איבערגעלאָזען
איהרע קינדערלאך, און איהר מוטער־
הארץ צושפּרינגט כמעט, ביי'ם געדאנק
אז אָט, אָט, גרייכט די וואסער יענעם
בוים, און אָט ווערט ער אויסגעריסען
מיט די וואָרצעל מיט אלעמען. זי שווי־
דערט אויף, זיך פאָרשטעלענדיג, וויא
איהרע קליינע, ליבינקע עוף'עלעך וועלען
פערשלונגען ווערען פון די בייזע כוואַ־
ליעס, און וועלען געפינען זייער קבר אין
מוטנע וואסער.

און פערצווייפעלט שטעהט זי, די
אָרימע מוטער אויף דער צווייטער זייט
און קוקט, ווי די אונשולדיגע פויגעלאך
איהרע, ניט שפּירענדיג די נאָהענטע גע־
פאהר, געהען ארויס פון נעכט, שפּרינ־
גען ארונטער פון צווייגעל צו צווייגעל
אלץ ניעדעריגער און ניעדעריגער און אָט
שטעהען זיי שוין אין די ווייכע, זומ־
פּיגע זאמד, און פּיקען די נאסע זאמד־
שטיקלאך פון זייער אייגענעם קבר,

אונטערזינגענדיג אויף זייער קוויטשיג קול'כעל, עפּעס א פּרייליכעס לידעל, ניט האָבענדיג דעם קלענסטען פאַרגעפיהל, אז זיי געהען אליין ענטקעגען א זיכערען טויט...

ווייל זי פליהען צו זיי, זיי ווארענען און בעשיצען ווי ווייט מעגליך — זי איז א מוטער, ארט איהר ניט איהר אייגענעס לעבען, ווען עס געהט אום איהרע ליעבס־טע — זיינען אָבער איהרע פליעגעל אונ־טערגעהאקט, און זיא קען זיך מיט זיי ניט אויפהויבען און שוועבען אין דער לופט... זיי זיינען נאָך יונג, זייערע פלי־געלאך זיינען נאָך אין שטאַנד זיי אריי־בער צו טראָגען אויף איהר זייט, וואו זיי קענען זיכער זיין, ווייסען זיי אָבער ניט פון דער געפאהר וואָס ערווארטעט זיי, און בעגרייפען ניט ווי שרעקליך איז דער תהום אין וועלכען זיי וועלען באלד פערזינקען...

ווייל זי פון ווייטען אויסשרייען צו זיי, זיי זאָלען זיך היטען, קען זי ניט. די הארץ איז איהר פערדריקט, פאר ווייטאָג און שמערץ; איהר מויל איז ווי איינ־געפּרעסט אין אייזערנע צוואנגען און ווען עס רייסט זיך פון דאָרט ארויס א זילבע, קלינגט עס עפּעס אזוי מאָדנע, אזוי שרעקליך, אז זי דערשרעקט זיך פאר איהר אייגענעם קול...

מאכט זי צייכענס, סימנים צו זיי אז אן אונגליק קומט, אז געפאהר איז נאָהענט, פערשטעהען זיי איהר ניט... זיי בעטראכטען איהרע שמערצליכע תנועות, פאר געמאכטע עווית, און לאכען הערציג וואָס זיא מאכט עס אזוי נאָך, אז מען זאָל אין דער אמת'ן מיינען אז ס'הארץ טהוט איהר וועה... און זייערע פיס'לעך פערטשעפּען זיך דערוויל אלץ מעהר אין דעם פייכטען זאמד און די וואסער שטראָמט אלץ ווייטער, ווייטער..

די אָרימע מוטער הארץ ווערט קראמפּפהאפט צוזאמענגעשנורט פון אונבעשרייבליכען שמערץ. איהרע בלי־קען, שטאר און שרעקליך, פאלען דאָ אויף איהרע קינדערלאך, און דאָ אויפ'ן טייך וואָס ווערט אלץ גרעסער און גרע־סער און איהר גאנצער אָנבליק דריקט אויס בלויז פערצווייפלונג.

Jacob I. Freedman's

HORT STORIES,

A COLLECTION
OF LEGENDES

New York. 1904

rice 10c.

...pfer", 12 Jefferson St., New York